

Julia Heittokangas

YEL-LAKIUUDISTUS PIENYRITTÄJIEN NÄKÖKULMASTA

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2023

Ohjaaja: Jarna Pasanen

TIIVISTELMÄ

Julia Heittokangas: YEL-lakiuudistus pienyrittäjien näkökulmasta

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kauppätieteiden tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2023

Tässä kandidaatintutkielmassa perehdytään pienyrittäjien työeläkevakuuttamiseen sekä tutkitaan heidän suhtautumistaan yrittäjän eläkelain (YEL) uudistukseen vuonna 2023. Tutkielman teoriaosuus koostuu kahdesta pääluvusta, joista ensimmäisessä käsitellään yrittäjän eläkevakuutusta osana suomalaista sosiaaliturvaa sekä alivakuuttamisen ilmiötä. Toisessa pääluvussa puolestaan perehdytään YEL-lakiuudistuksen taustoihin sekä sisältöön. Tutkielman kolmannessa pääluvussa, eli empirialuvussa, esitellään tutkimusaineisto sekä tarkastellaan sen avulla pienyrittäjien tietämystä, ajatuksia ja kokemuksia lakiuudistukseen liittyen.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, kuinka hyvin pienyrittäjät tuntevat YEL-lakiuudistuksen sisällön, sekä millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä on aiheeseen liittyen. Tutkielmassa on kolme tutkimuskysymystä, jotka ovat: 1. Kuinka hyvin pienyrittäjät tuntevat YEL-lakiuudistuksen sisällön? 2. Millaisia ajatuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen sisällöstä ja miksi? sekä 3. Millaisia henkilökohtaisia kokemuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen vaikutuksista omaan yrittäjätoimintaansa?

Tutkielman tutkimusaineisto on kerätty pienyrittäjille kohdistetulla Microsoft Forms -kyselylomakkeella, johon kertyi yhteensä 345 vastausta. Kyselyssä oli avoimia sekä monivalintakysymyksiä, joita analysoidaan monimenetelmällisellä otteella. Laadullinen analyysi kohdistuu kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin ja toteutetaan sisällönanalyysin avulla teemoittelemalla avoimia vastauksia pääteemoihin. Määrällinen analyysi puolestaan kohdistuu monivalintakysymyksiin, joiden tuloksia havainnollistetaan suorien jakaumien sekä ristiintaulukointien pohjalta muodostettujen graafisten kuvioiden avulla.

Tutkielman tuloksista käy ilmi, että valtaosa vastaajista (yli 60 %) tuntee YEL-lakiuudistuksen sisällön suhteellisen hyvin. Pienyrittäjillä on paljon erilaisia ajatuksia ja kokemuksia lakiuudistuksesta, mutta valtaosa suhtautuu uudistukseen jollain tapaa negatiivisesti. Ajatusten ja kokemusten taustalta löytyy erilaisia tekijöitä, jotka usein liittyvät taloudellisiin syihin sekä eläkejärjestelmään kohdistuvaan epäluottamukseen. Vaikka yrittäjän eläkelain uudistuminen koetaan usein negatiivisena asiana pienyrittäjien näkökulmasta, voidaan uudistuksesta löytää myös positiivisia puolia, joista alivakuuttamisen vähentyminen on kiistatta suurin.

Avainsanat: YEL-lakiuudistus, sosiaaliturva, pienyrittäjä, työeläkevakuuttaminen, alivakuuttaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
1.1 Aihealueen esittely	5
1.2 Tutkielman tavoite, tutkimuskysymykset ja rajaukset	6
1.3 Keskeiset käsitteet	7
1.4 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto	9
1.5 Aikaisempi tutkimus aiheesta	10
1.6 Tutkielman teoreettinen viitekehys ja rakenne	11
2 YEL JA ALIVAKUUTTAMINEN	13
2.1 Yrittäjän eläkevakuutus osana sosiaaliturvaa	13
2.2 YEL-velvollisuus	16
2.3 YEL-työtulo ja alivakuuttaminen	17
2.4 Alivakuuttamiseen johtavat tekijät	20
2.5 Alivakuuttamisen seuraukset	22
3 YEL-LAKIUUDISTUS	24
3.1 Lakiuudistuksen taustaa	24
3.2 Lakiuudistuksen eteneminen ja lopullinen sisältö	26
3.3 YEL-työtulon määrittäminen ja tarkistaminen uuden lain mukaan	28
3.4 Yrittäjien näkemykset uudistuksesta	31
4 PIENYRITTÄJIEN NÄKÖKULMIA	33
4.1 Aineiston kuvaus ja esittely	33
4.2 Tietämyksen taso YEL-lakiuudistuksesta	35
4.3 Yleiset ajatukset ja näkemykset YEL-lakiuudistuksesta	39
4.4 YEL-lakiuudistuksen vaikutukset omaan yrittäjätoimintaan	43
5 YHTEENVETO	47
5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	47
5.2 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotukset	50
LÄHTEET	53
LIITTEET	57

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Tutkielman teoreettinen viitekehys	12
Kuvio 2. Voimassa olevien YEL-vakuutusten työtulojen jakauma työtulon mukaan (Eläketurvakeskus B, 2023).....	30
Kuvio 3. Oma arvio YEL-lakiuudistukseen liittyvästä tietämyksen tasosta	35
Kuvio 4. YEL-työtulo ja yrittäjien itse arvioima tietämyksen taso lakiuudistuksesta ...	36
Kuvio 5. YEL-työtulo ja mediaanipalkka.....	37
Kuvio 6. Vahvistetun YEL-työtulon tarkistaminen eläkeyhtiön toimesta	37
Kuvio 7. Eläkelaitoksen oikeus korottaa yrittäjän työtuloa.....	38
Kuvio 8. Yrittäjien arvio omasta tietämyksestä ja vastaukset kysymykseen 8	39
Kuvio 9. Suhtautuminen lakiuudistukseen	40
Kuvio 10. YEL-työtulo ja yrittäjien näkemykset lakiuudistuksesta.....	40
Kuvio 11. YEL-työtulon tarkistaminen uudistuksen jälkeen	43
Kuvio 12. YEL-työtulon mahdolliset muutokset tarkistamisen jälkeen.....	44

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Valtion osuudet YEL-eläkemenosta miljoonina euroina (Eläketurvakeskus A, 2023).....	25
Taulukko 2. Vastaajien taustatiedot.....	34
Taulukko 3. Näkemykset lakiuudistuksesta ja syitä suhtautumisen taustalla	41
Taulukko 4. Henkilökohtaiset kokemukset YEL-lakiuudistuksesta.....	45

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely

Yrittäjän eläkelain (YEL) mukainen vakuutus toimii yrittäjän lakisääteisen toimeentuloturvan perustana. YEL-vakuutus kerryttää vanhuuseläkettä, mutta samalla se antaa taloudellista turvaa mahdollisen sairauden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja vanhemmuuden varalle. YEL-vakuutuksen pohjana on YEL-työtulo, joka tarkoittaa yrittäjän työpanoksen arvoa rahassa mitattuna. (Korpiluoma, ym., 2011, 61–73.) Työtulon suuruuteen vaikuttavat ensisijaisesti yrityksen toimiala ja liikevaihto (Ilmarinen, 2023). Vuosityötulon tulisi vastata kohtuullista palkkaa, joka maksettaisiin vastaavalle yhtä ammattitaitoiselle työntekijälle (Korpiluoma, ym., 2011, 68).

Aiemmat tutkimukset sekä käytännön kokemus on osoittanut, että yrittäjät kuitenkin usein alivakuuttavat itsensä. Yrittäjän alivakuuttaminen tarkoittaa YEL-työtulon asettamista alakanttiin, minkä myötä myös vakuutusmaksut ovat pienempiä. Tämä johtaa siihen, että yrittäjän taloudellinen turva huononee pienempien sosiaalietuuksien takia ja myös eläkekertymä jää alhaiseksi. (Salonen, Koskinen & Nummi, 2020, 25–48.) Elämäntilanteen muuttuessa esimerkiksi vakavan sairastumisen takia saattaa alivakuuttaminen johtaa pahimmassa tilanteessa yrittäjän talouden romahtamiseen (Sijoittaja.fi, 2022).

YEL-vakuutukseen ja ennen kaikkea alivakuuttamiseen liittyneiden ongelmien vuoksi yrittäjän eläkelaki uudistui 1.1.2023. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa yrittäjien turvaa sekä tehdä YEL-työtulon määrittämisestä yhdenmukaisempaa eläkeyhtiöissä. Uudistus painottuu työtulon määrittämiseen sekä tarkistamiseen. YEL-lakiuudistuksen myötä vuosityötulo tarkistetaan kolmen vuoden välein. Tarkistaminen etenee vaiheittain, ja vuonna 2023 tarkistetaan kaikki alle 15 000 euron työtulot. (Ilmarinen A, 2023.) Työtulon määrittämisessä huomioidaan mediaanipalkka sekä muut tekijät, kuten yritystoiminnan laajuus, ammattitaito ja työpanoksen määrä (Sijoittaja.fi, 2022).

Tässä tutkielmassa tutkitaan YEL-lakiuudistusta pienyrittäjien näkökulmasta. Aihealueen tutkiminen on tärkeää ja kiinnostavaa, koska aihe on ajankohtainen ja koskettaa kaikkia YEL:n piiriin kuuluvia suomalaisia yrittäjiä. Tutkimustulokset voivat yhtäältä auttaa pienyrittäjiä ymmärtämään alivakuuttamisen seuraukset ja toisaalta työeläkeyhtiöitä tarjoamalla YEL-vakuutuksenottajien erilaisia näkökulmia. YEL-lakiuudistuksella on myös kansantaloudelle suuri merkitys, koska Suomen valtio joutuu hoitamaan YEL-eläkemenon ja -maksutulon erotuksen eläkemenojen kasvaessa nopeammin kuin -maksutulojen (Kautto, 2022). Lisäksi kyseinen lakiuudistus on herättänyt paljon erilaisia mielipiteitä sekä keskusteltua etenkin sosiaalisessa mediassa, eli aihe on myös laajalti suurta yleisöä kiinnostava.

1.2 Tutkielman tavoite, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on kartoittaa pienyrittäjien tietoisuutta, näkemyksiä ja kokemuksia YEL-lakiuudistuksesta. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Kuinka hyvin pienyrittäjät tuntevat YEL-lakiuudistuksen sisällön?
2. Millaisia ajatuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen sisällöstä ja miksi?
3. Millaisia henkilökohtaisia kokemuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen vaikutuksista omaan yrittäjätoimintaansa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään selvittämään, kuinka tietoisia pienyrittäjät ovat lakiuudistuksen sisällöstä omasta mielestään sekä todellisuudessa. Lakiuudistuksen sisällön tuntemisella on keskeinen merkitys näkökulmien ja mielipiteiden muodostumisen kannalta. Toinen tutkimuskysymys keskittyy selvittämään, millaisia ajatuksia lakiuudistus herättää pienyrittäjissä. Vastausten perusteella pyritään selvittämään, kokevatko pienyrittäjät lakiuudistuksen hyvänä vai huonona asiana ja miksi. Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla selvitetään pienyrittäjien henkilökohtaisia kokemuksia lakiuudistuksen osalta. Kyselyn avulla pyritään esimerkiksi selvittämään, onko lakiuudistuksella ollut vaikutusta pienyrittäjien YEL-työtulon määrään laskevasti tai nostavasti.

Tutkimus keskittyy tarkastelemaan YEL-lakiuudistusta pienyrittäjien ja mikroyrittäjien näkökulmasta, koska YEL-työtulojen tarkastaminen aloitetaan pienimmistä työtuloista. Tarkistukset aloitetaan alle 15 000 euron suuruisista työtuloista, joihin ei ole tehty olennaisia muutoksia viimeiseen kolmeen vuoteen. (Ilmarinen, 2023.) Lisäksi mahdollinen YEL-työtulon nostaminen ja sen aiheuttamat kulut vaikuttavat suhteellisesti enemmän pienyrittäjiin. Tutkielma rajataan maantieteellisesti käsittelemään suomalaista yrittäjien työeläkejärjestelmää sekä yrittäjän eläkelain uudistusta.

1.3 Keskeiset käsitteet

YEL on yrittäjän eläkelain lyhenne. Yrittäjän eläkelaisissa säädetään yrittäjien työeläkevakuuttamisesta. YEL-vakuutus on yrittäjän lakisääteinen eläkevakuutus ja sosiaaliturvan pohja, jolla yrittäjä vakuuttaa itsensä vanhuuden lisäksi myös työkyvyttömyyden ja kuoleman varalta. (Korpiluoma, ym., 2011, 10–61.)

YEL-työtulolla tarkoitetaan yrittäjän työpanoksen arvoa, jonka perusteella yrittäjän eläkemaksut määräytyvät. Työtulolla ei tarkoiteta yrittäjän yrityksestä nostamaa palkan määrää, yrityksen tulosta tai myynnin määrää, vaan työpanoksen arvo kuvaa sitä, paljonko maksettaisiin palkkaa yrittäjää täysin vastaavalle työntekijälle. (Korpiluoma, ym., 2011, 68.) YEL-työtulon perusteella määräytyvät monet yrittäjän sosiaaliturvaetuudet, kuten työeläke sekä sairaus-, vanhempain- ja työttömyyspäivärahat (Salonen, ym., 2020, 25–48).

Sosiaaliturvalla tarkoitetaan julkisen sektorin järjestämää taloudellista ja sosiaalista turvaa kansalaisilleen erilaisten toimeentulo-ongelmien varalle. Suomalainen sosiaaliturva koostuu ensinnäkin rahallisista etuuksista, joihin kuuluvat sosiaalivakuutus, sosiaaliavustus sekä sosiaalihuolto ja toisekseen sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. (Kangas & Niemelä, 2017, 12–13.)

Yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjän eläkelain kolmannen pykälän mukaan:

henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimisuhteessa. Yrittäjänä pidetään avoimen yhtiön yhtiömiestä tai muun yhteisön tai yhtymän sellaista osakasta tai yhtiömiestä, joka

on henkilökohtaisessa vastuussa yhteisön tai yhtymän velvoitteista ja sitoumuksista. Yrittäjänä pidetään myös osakeyhtiössä johtavassa asemassa työskentelevää osakasta tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevää henkilöä, jos:

1. osakeyhtiön osakas omistaa yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai hänellä on yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä;
2. osakeyhtiön osakas omistaa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai heillä on yhdessä yli 50 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä; tai
3. muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevällä henkilöllä on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua vastaava määräämisvalta yhteisössä. (YEL 1272/2006, 3 §)

Pienyrittäjällä viitataan yleisesti pienyritystä pyörittävään yrittäjään. Pienyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitolaain, eli KPL:n mukaan kirjanpitovelvollista,

jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

1. taseen loppusumma 6 000 000 euroa;
2. liikevaihto 12 000 000 euroa;
3. tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (KPL 1336/1997, 1. luku, 4 a §)

Tässä tutkielmassa puhutaan yleisesti pienyrittäjistä kirjanpitolaain määritelmää laajemmassa merkityksessä, eli termillä viitataan niin pien- kuin mikroyrittäjiin. *Mikroyrittäjällä* viitataan yleisesti mikroyritystä pyörittävään yrittäjään. Mikroyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitolaain mukaan kirjanpitovelvollista,

jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

1. taseen loppusumma 350 000 euroa;
2. liikevaihto 700 000 euroa;
3. tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä. (KPL 1336/1997, 1. luku, 4 b §)

1.4 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Tutkielma on luonteeltaan monimenetelmällinen, eli siinä yhdistyvät laadullinen ja määrällinen tutkimusote ja aineisto (Seppänen-Järvelä, Åkerbland & Haapakoski, 2019, 332). Tutkimuksen aineisto kerättiin pienyrittäjille kohdistetulla kyselyllä liittyen YEL-lakiuudistukseen. Kysely toteutettiin Microsoft Forms -lomakkeella, joka jaettiin pienyrittäjille erilaisten Facebook-ryhmien sekä sähköpostin välityksellä marraskuussa 2023. Vastaajat ovat pääasiassa yksityisiä elinkeinonharjoittajia sekä pienten osakeyhtiöiden yrittäjiä. Kyselylomake mahdollistaa parhaalla tavalla tutkimuskysymyksiin vastaamisen, sillä sen avulla on mahdollista saada paljon enemmän vastaajia ja näin ollen kokonaisvaltaisempi kuva ilmiöstä verrattuna esimerkiksi haastatteluihin. Tavoitteena on selvittää aineiston pohjalta, kuinka hyvin pienyrittäjät tuntevat YEL-lakiuudistuksen sisällön sekä millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä on aiheesta.

Kyselyssä (liite 1) on ensinnäkin monivalintakysymyksiä, joiden vastausten pohjalta toteutetaan määrällinen analyysi. Määrällisellä eli kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kohteen tulkitsemista sekä kuvaamista tilastojen ja numeroiden avulla (Heikkilä, 2014, 15). Monivalintakysymysten vastauksia analysoidaan kuvailevan tilastollisen analyysin keinoin ja suorien jakaumien sekä ristiintaulukointien pohjalta muodostetaan kuvioita, joiden avulla aineistoa kuvataan graafisesti. Tilastollinen analyysi soveltuu hyvin numeerisesti suuren otoksen tutkimiseen (Heikkilä, 2014, 15). Tilastollinen analyysi on tärkeä osa tutkimusta, koska sen avulla saadaan havainnoitua vastausten jakautumista luokkiin sekä pohjustettua kvalitatiivista analyysia. Lisäksi tilastollinen analyysi mahdollistaa eri kysymysten vastausten vertailun keskenään ristiintaulukoinnin avulla.

Lisäksi pienyrittäjille kohdistetussa kyselyssä on kolme avointa kysymystä, joiden vastauksia analysoidaan laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Avoimet kysymykset liittyvät ennen kaikkea pienyrittäjien ajatuksiin ja kokemuksiin YEL-lakiuudistukseen liittyen. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkimuskohteen ominaisuuksia, laatua sekä merkitystä kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajjavaara, 1997, 160–161). Laadullisen tutkimusotteen avulla

saadaan kuuluviin pienyrittäjien oma ääni huomattavasti laajemmin ja monipuolisemmin kuin mitä puhdas kvantitatiivinen analyysi mahdollistaisi. Tässä tutkielmassa ladullinen analyysi tuo esille paitsi pienyrittäjien henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä, myös syitä niiden taustalla.

1.5 Aikaisempi tutkimus aiheesta

YEL-lakiuudistus on aiheena melko tuore, eikä siitä ole juurikaan toteutettu tutkimuksia. Tästä poikkeus on Hanna Huttusen opinnäytetyö ”Yrittäjän eläkelain uudistuksen mahdolliset vaikutukset” (2023), jossa käsitellään lakiuudistuksen taustasyitä, sen vaikutuksia yrittäjien toimintaan sekä yrittäjien varautumista eläketurvaan. Huttusen tutkielmassa yrittäjien näkökulmia on kerätty teemahaastatteluiden avulla yhteensä neljältä eri toimialojen yrittäjiltä. Tässä tutkielmassa puolestaan kohderyhmä on rajattu koskemaan pienyrittäjiä ja kyselylomakkeen avulla vastauksia pyritään saamaan mahdollisimman paljon erilaisten näkökulmien selvittämiseksi. Tässä tutkielmassa ei myöskään Huttusen opinnäytetyön tavoin syvennyttä vapaaehtoiseen eläketurvaan, vaan aihe pysyy lakisääteisen YEL-vakuutuksen ja sosiaaliturvan ympärillä.

Yrittäjän eläkevakuuttamisesta ja ennen kaikkea alivakuuttamisesta sen sijaan löytyy paljon aikaisempaa tutkimusta. Muun muassa Salonen, Koskinen ja Nummi (2020) ovat analysoineet suomalaisten yrittäjien lakisääteisen eläkejärjestelmän alivakuutusriskiä laajaan rekisteriaineistoon pohjautuen. Tutkimuksessa käsitellään kolmea eläkejärjestelmälle tärkeää tavoitetta, joita ovat eläketurva, riittävät eläke-etuudet sekä taloudellinen kestävyys ja kohtuullisuus veronmaksajille ja maksuihin osallistuville. Satu Nivalainen ja Sanna Tenhunen taas ovat selvittäneet yrittäjien näkemyksiä eläkevakuuttamisesta puhelinhaastatteluilla (ja yhdistäneet yrittäjien omat näkemykset rekisteriaineistoon) Eläketurvakeskuksen tutkimuksessa ”Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat?” (2020). Tutkimuksessa on tarkasteltu yrittäjien alivakuuttamista ja ylivakuuttamista YEL-työtulon ja tulojen suhteen avulla. Tutkimuksessa käsitellään yrittäjien alivakuuttamisen lisäksi sen vastakohtaa, eli ylivakuuttamista.

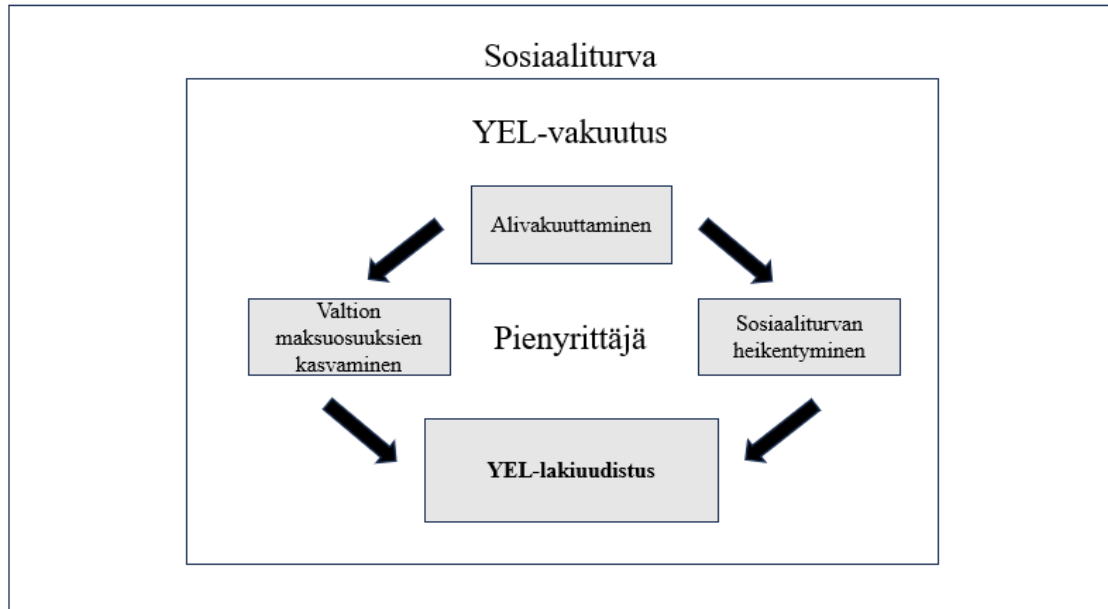
Aiheesta on tehty myös useita opinnäytetöitä. Esimerkiksi Taru Toivakka käsittelee yrittäjien alivakuuttamista opinnäytetyössään ”YEL-vakuutuksen alivakuuttaminen ja siihen johtavat tekijät Työeläkeyhtiö X:ssä” (2023). Toivakan opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät johtavat yrittäjien alivakuuttamiseen Työeläkeyhtiö X:ssä sekä pohtia ratkaisua ilmiön estämiseksi. Toivakka on käsitellyt opinnäytetyössään alivakuuttamisen lisäksi suomalaista työeläkejärjestelmää, YEL-työtuloa sekä yrittäjien päätöksentekoa YEL-vakuuttamisessa. Myös Annika Hanska on tutkinut yrittäjien alivakuuttamista opinnäytetyössään ”Yrittäjien lakisääteinen YEL-vakuuttaminen” (2021). Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millä tasolla yrittäjien YEL-vakuutus on. Opinnäytetyön lopputulemana selvisi, että suurin osa yrittäjistä asettaa YEL-työtulonsa liian alhaiseksi eli alivakuuttaa itsensä. Hanska tutki YEL-vakuuttamista aikaisemmin tehdyn tutkimuksen sekä asiantuntijahaastatteluiden avulla.

Alivakuuttaminen on tämänkin tutkielman kannalta keskeinen ilmiö, mutta poiketen edellä esitellyistä tutkimuksista, tässä tutkielmassa pääpaino pysyy kuitenkin lakiuudistuksessa. Lisäksi tämän tutkielman aineisto sekä näkökulma eroavat monista edellä esitetyistä, sillä tässä tutkielmassa YEL-vakuuttamista tutkitaan puhtaasti pienyrittäjien näkökulmasta, lakiuudistuksen jälkeen ja kyselylomakkeen vastausten avulla.

1.6 Tutkielman teoreettinen viitekehys ja rakenne

Tutkielman teoreettinen viitekehys on kuvattu visuaalisesti alla olevassa kuviossa 1. avulla. Kuvion keskiössä on pienyrittäjä, koska tutkimus on rajattu käsittelemään pienyrittäjien näkemyksiä. Teoreettisen viitekehysten pohjalla on tutkielman kannalta keskeinen käsite yrittäjän sosiaaliturva, josta yrittäjät huolehtivat YEL-vakuutuksella. Yrittäjät kuitenkin usein alivakuuttavat itsensä asettamalla YEL-työtulonsa alakanttiin. Alivakuuttaminen johtaa yrittäjien sosiaaliturvan heikentymiseen. (Salonen, ym., 2020, 25–48.) Toisaalta alivakuuttaminen johtaa myös valtion maksuosuuksien kasvamiseen eläkemenosta (Eduskunta A, 2022), kuten viitekehyksessä on nuolella visuaalisesti kuvattu. Nämä tekijät (alivakuuttaminen ja siitä johtuva sosiaaliturvan heikentyminen sekä toisaalta valtion maksuosuuksien kasvu) on esitetty pääasiallisina syinä YEL-lakiuudistukselle, joka taas on tämän tutkielman tutkimuskohde. YEL-lakiuudistuksen

avulla haluttiin siis puuttua yrittäjien alivakuuttamiseen täsmentämällä työtulon määrittämisessä käytettäviä tietoja sekä tarkistamalla työtuloja säännöllisesti joka kolmas vuosi (Ilmarinen, 2023).

Kuvio 1. Tutkielman teoreettinen viitekehys

Tutkielma koostuu johdannon lisäksi kahdesta teorialuvusta, yhdestä empirialuvusta sekä yhteenvedosta. Johdannossa esitellään tutkimuksen aihealue, tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset sekä rajaukset. Lisäksi käydään läpi tutkimuksen kannalta keskeisimmät käsitteet, tutkimusmenetelmät ja -aineisto sekä aikaisempaa kirjallisuutta ja teoreettinen viitekehys.

Ensimmäisessä teorialuvussa tutustutaan tarkemmin yrittäjän eläkevakuutuksen sisältöön osana suomalaista sosiaaliturvaa sekä alivakuuttamisen ilmiöön. Yrittäjän eläkevakuuttamisen osalta käydään läpi vakuuttamisvelvollisuus sekä perehdytään YEL-työtulon merkitykseen. Toisessa teorialuvussa puolestaan käsitellään YEL-lakiuudistuksen taustaa ja lopullista sisältöä. Lakiuudistuksen osalta käydään läpi sen taustasyitä sekä yrittäjien näkemyksiä ennen lakiuudistuksen voimaantuloa aiempaan tutkimukseen perustuen. Empirialuvussa esitellään tarkemmin tutkimusaineisto ja keskeiset tulokset. Lopuksi yhteenvedossa käydään läpi tutkimuskysymyksiin vastaaminen, tutkielman arviointi sekä jatkotutkimusehdotukset.

2 YEL JA ALIVAKUUTTAMINEN

2.1 Yrittäjän eläkevakuutus osana sosiaaliturvaa

Yrittäjä kerryttää itselleen eläkettä ja huolehtii sosiaaliturvastaan YEL-vakuutuksella (Salonen, ym., 2020, 25–48). On vaikeaa antaa yhtenäistä ja täsmällistä määritelmää sosiaaliturvalle, mutta se on kokonaisuus, jonka avulla kansalaisille järjestetään taloudellista ja sosiaalista turvallisuutta (Kangas & Niemelä, 2017, 12). Suomalaisen sosiaaliturvan tarkoitus on taata ihmisille riittävä toimeentulo ja huolenpito erilaisissa elämäntilanteissa (Korpiluoma, 2011, 10). Sosiaaliturva kattaa perustoimeentulon tilanteissa, joissa henkilö ei pysty itse vastamaan siitä. Sosiaaliturva kattaa sairauden, työttömyyden, vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perhehuoltajan kuoleman seurauksena syntyneen toimeentulon tarpeen yksilöille ja perheille. (Korpiluoma, ym., 2011, 10.)

Sosiaaliturva voidaan jaotella rahallisiin toimeentuloetuksiin sekä sosiaali- ja terveystalouteen. Toimeentuloturvan eli rahamääräisten etuuksien tarkoituksena on tuoda helpotusta toimeentulo-ongelmiin erilaisissa taloudellisissa riskitilanteissa. Toimeentuloturva koostuu sosiaalivakuutuksesta, sosiaaliavustuksista sekä viimesijaisesta toimeentuloturvasta. Sosiaaliavustukset ja viimesijainen toimeentuloturva, eli toimeentulotuki rahoitetaan verorahoin. Sosiaalivakuutuksen rahoitus katetaan pääsääntöisesti vakuutusmaksuilla, jotka kerätään joko vakuutetuilta itse tai muilta taholta, kuten työnantajilta. (Kangas & Niemelä, 2017, 13–14.) Sosiaali- ja terveystalouteen ovat palveluettuuksia, jotka ovat ilmaisia tai niistä perittävät maksut eivät kata tuotantokustannuksia. Suomessa terveydenhuolto perustuu näihin terveystalouteen ja sosiaalihuolto puolestaan sosiaalipalveluihin. (Tuori & Kotkas, 2016, 15.) Sosiaali- ja terveystalouteen rahoitetaan valtion rahoituksella sekä asiakas- ja käyttömaksuilla (Sote-uudistus, 2023).

Suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä voidaan jakaa Pohjoismaille tyypillisesti työntekoon ja asumiseen perustuvaan sosiaaliturvaan (Kari & Pakaslahti, 2003, 58–59).

Asumiseen perustuva sosiaaliturva tarkoittaa kaikille Suomessa asuville henkilöille taattua perusturvaa (Kangas & Niemelä, 2017, 11–16). Asumiseen perustuvia sosiaaliturvaetuuksia Suomessa ovat esimerkiksi kansaneläke ja takuueläke, työttömyysturvan peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä perhe-eläke (Tuori & Kotkas, 2016, 21–24). Asumiseen perustuvaa sosiaaliturvaa toimeenpanevat Suomessa Kansaneläkelaitos eli Kela, hyvinvointialueet, kunnat ja TE-hallinto (Sosiaali- ja terveysministeriö, päivitetty 2023).

Ansioperusteinen sosiaaliturva tarkoittaa työskentelyyn perustuvaa ansiosidonnaista sosiaaliturvaa (Kari & Pakaslahti, 2003, 59). Ansaintaperiaatteen tavoitteena on ylläpitää saavutettu kulutaso, jonka takia sosiaaliturvaetuuksien suuruus määräytyy aikaisempien ansiotulojen mukaan. Ansioperusteisia työsuhteeseen perustuvia sosiaaliturvaetuuksia ovat esimerkiksi työeläkkeet, vanhempainpäiväraha ja sairauspäiväraha. (Tuori & Kotkas, 2016, 19–24.) Ansioperusteista sosiaaliturvaa toimeenpanevat Suomessa työttömyyskassat, työeläkelaitokset, vahinkovakuutusyhtiöt sekä työllisyysrahastot (Sosiaali- ja terveysministeriö, päivitetty 2023).

Sosiaalivakuutuksella tarkoitetaan lakisääteistä vakuutusta sosiaalisten riskien varalta ja se järjestetään julkisen vallan toimenpiteiden avulla. Eläkevakuuttaminen on yksi sosiaalivakuuttamisen muodoista (Korpiluoma, 2011, 10–11). Myös eläkevakuuttaminen jakautuu Suomessa asumis- ja ansioperusteiseen turvaan. Ensimmäiseen kuuluvat takuu- ja kansaneläkejärjestelmät ja toiseen työeläkejärjestelmä. Takuu- ja kansaneläke takaavat vähimmäiseläkkeen eläkkeensaajalle, jonka työeläke on jäänyt vähäiseksi tai jolle ei ole kertynyt lainkaan työeläkettä. Kansaneläkkeeseen kuuluvia etuuksia ovat vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, kuntoutusetuudet sekä perhe-eläke. (Uusitalo, 2017, 91–99.) Täysi kansaneläke yksin asuvalle vuonna 2023 on 732,67 euroa kuukaudessa (Eläketurvakeskus D, 2023). Takuueläke täydentää muuta eläketurvaa (Uusitalo, 2017, 91). Kela toimeenpanee ja hoitaa kansaneläkevakuuttamista Suomessa (Rantala & Kivisaari, 2014, 389). Kansaneläke ja työeläke muodostavat yhdessä suomalaisen kokonaiseläkejärjestelmän (Rantala & Kivisaari, 2014, 365).

Työeläkkeen tavoitteena on turvata eläkkeensaajalle sen kulutustason kohtuullinen säilyminen, joka hänellä oli työssä ollessaan. Suomessa työeläkkeen määrä määräytyy

koko työuran aikana ansaittujen työanssioiden mukaan. (Korpiluoma, 2011, 13.) Työeläkejärjestelmään kuuluvia etuuksia ovat vanhuuseläke, osittainen vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, kuntoutusetuudet, työuraeläke sekä perhe-eläke (Uusitalo, 2017, 102). Uusitalon mukaan (2017, 102) myös luopumistuki on yksi työeläkejärjestelmään kuuluvista etuuksista, mutta sen myöntäminen päättyi vuoden 2018 lopussa. Viljelijät ja poronhoitajat saivat hakea luopumistukea lopettaessaan maataloustuotannon tai porotalouden harjoittamisen ennen eläköitymistä. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos, päivitetty 2022.) Suomessa työeläkevakuuttamista hoitavat pääosin yksityiset työeläkevakuutusyhtiöt (Kari, 2011, 21).

Työeläkejärjestelmä koostuu useasta eri eläkelaista, joita ovat työntekijöiden eläkelaki (TyEL), julkisten alojen eläkelaki (JuEL), merimiesten eläkelaki (MEL), maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL) sekä yrittäjän eläkelaki (YEL) (Eläketurvakeskus D, 2023). Työvoima voidaan jakaa eläkelakien näkökulmasta työntekijöihin ja yrittäjiin, mutta tämä raja ei ole aina täysin selvä. Yrittäjä huolehtii omasta eläkevakuutuksestaan ja mahdollisena työnantajana myös työntekijöidensä eläkevakuuttamisesta. (Työeläke.fi A, 2023.) YEL-vakuutusta vastaava eläkevakuutus työntekijöille on TyEL-vakuutus (Korpiluoma, ym., 2011, 162). Eläkettä on mahdollista kartuttaa samanaikaisesti eri työeläkelakien perusteella, eli työntekijänä ja yrittäjänä (Eduskunta A, 2022). Työeläke karttuu samoin perustein eläkevakuutusmaksujen perusteella niin yrittäjille kuin palkansaajillekin (Rantala & Kivisaari, 2014, 381).

Työnantajan, työntekijän ja yrittäjän näkökulmasta työeläkevakuutus on pakollinen (Uusitalo, 2017, 101). Käytännössä työntekijöiden vakuuttamisesta vastaa työnantaja, ja hänen on vakuutettava työntekijät, kun työsuhteessa oleva työntekijä on täyttänyt 17 vuotta ja palkkaa maksetaan vähintään 65,26 euroa kuukaudessa. TyEL-vakuutuksen perusmaksu vuonna 2023 on 25,30 prosenttia työntekijöiden palkasta, johon lisätään työeläkeyhtiökohtainen hoitokustannusmaksu. Työntekijä maksaa osan TyEL-vakuutusmaksusta ja työnantaja pidättää tämän osuuden työntekijän palkasta. Työntekijän maksuosuus vaihtelee ikäluokittain ja on 7,15 prosenttia 17–52-vuotiailla sekä yli 63-vuotiailla. 53–62-vuotiaiden työntekijöiden maksuosuus TyEL-vakuutuksesta on hieman suurempi, 8,65 prosenttia palkasta. Työnantaja maksaa loput vakuutusmaksusta itse. (Varma B, 2023.)

Yrittäjien puolestaan täytyy hoitaa työeläkevakuuttaminen itsenäisesti (Mattila, 2017, 73) ja tästä YEL-velvollisuudesta kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa 2.2. Yrittäjän eläkevakuutus on poikkeuksellisen merkittävä osa yrittäjän henkilöriskien hallintaa, sillä se on käytännössä yrittäjän koko eläke- ja myös sosiaaliturvan perusta (Salonen, J., ym., 2020, 25–48). Maksetut YEL-maksut määrittävät nimittäin eläketason lisäksi yrittäjillä myös useita Kelan maksamia etuuksia, kuten sairauspäivärahaa ja vanhempainpäivärahoja (Työeläke.fi, 2023).

2.2 YEL-velvollisuus

Yrittäjän eläkelain mukaisten edellytyksien täytyessä yrittäjän täytyy vakuuttaa itsensä YEL-vakuutuksella, vaikka työskentely olisikin sivutoimista tai kausiluonteista (Korpiluoma, ym., 2011, 61–66). Yrittäjän eläkelaki ei kuitenkaan koske lyhytkestoista eikä vähäistä toimintaa (Rantala & Kivisaari, 2014, 381). Myös ulkomaalaisen yrittäjän, joka harjoittaa yritystoimintaansa Suomessa, tulee ottaa YEL-vakuutus edellytysten täytyessä (Työeläke.fi A, 2023). Yrittäjäksi katsotaan henkilö, joka työskentelee ilman työ- tai virkasuhdetta (Korpiluoma, ym., 2011, 61). Yrittäjän eläkelain mukaan YEL-vakuutus tulee ottaa, jos:

- olet 18–69-vuotias (vuonna 1957 tai aikaisemmin syntyneillä vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja on 68 vuotta, vuonna 1958–61 syntyneillä 69 ja sitä nuoremmilla 70 vuotta)
- teet työtä yrityksessäsi
- yrittäjätoimintasi on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta 18 ikävuoden täyttämisen jälkeen
- arvioitu työtulosi on vähintään 8 575,45 euroa vuodessa (vuonna 2023) (Työeläke.fi A, 2023).

YEL-vakuutuksen piiriin kuulumiseksi yrittäjän on työskenneltävä yrityksessä, eli pelkkää yrityksen omistamista ei vakuuteta (Korpiluoma, ym., 2011, 61). YEL-vakuutuksen piiriin kuuluva yrittäjä voi yritystoiminnan ohella olla samanaikaisesti myös työ- tai virkasuhteessa. Yrittäjä voi halutessaan ottaa YEL-vakuutuksen vapaaehtoisesti,

vaikka vakuuttamisen alaraja 8575,45 euroa vuodessa ei täytyisikään. Tässäkin tilanteessa edellytyksenä on yritystoiminnan jatkuminen vähintään neljän kuukauden ajan. (Eduskunta A, 2022.) Myös vanhuuseläkkeellä oleva yrittäjä voi halutessaan ottaa vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen (Korpiluoma, ym., 2011, 68).

Yrittäjän eläkevakuutus tulee ottaa kuuden kuukauden kuluessa yritystoiminnan alkamisesta. YEL-vakuutuksen alkamispäivä on yritystoiminnan aloituspäivä, vaikka vakuutus otettaisiinkin myöhemmin. (Korpiluoma, ym., 2011, 67.) Myös vakuutusmaksut maksetaan takautuvasti yritystoiminnan alkamisesta lähtien, jos vakuutus otetaan myöhemmin (Varma A, 2023). YEL-vakuutus on yrittäjälle henkilökohtainen ja yksi vakuutus kattaa kaiken yrittäjän harjoittaman yritystoiminnan (Korpiluoma, ym., 2011, 67). YEL-yrittäjien osuus työeläkevakuutetuista oli vajaa yhdeksän prosenttia vuonna 2021 (Eläketurvakeskus C, 2023).

Yrittäjän eläkevakuutus on lakisääteinen, eli se on pakollinen vakuutus yrittäjälle (Salonen, ym., 2020, 25–48). Vakuuttamisvelvollisuudella varmistetaan yksilöiden varautuminen työkyvyttömyyden, pitkän iän sekä kuoleman riskeihin (Eduskunta A, 2022). Pakollisuudella varmistetaan myös työeläkejärjestelmän kattavuus, koska vakuutettu ei voi jättää vakuutusmaksuja maksamatta ja sulkea itseään vakuutusjärjestelmän ulkopuolelle (Eduskunta C, 2023). Pakollisuudella saadaan siten estettyä haitallinen valikoituminen sekä varmistettua kulutusmahdollisuudet myös eläkeajalle (Tenhunen, 2016, 51–53). Maksamalla pakollisia vakuutusmaksuja yrittäjä osallistuu oman toimeentuloturvansa rakentamiseen (Eduskunta C, 2023).

2.3 YEL-työtulo ja alivakuuttaminen

Yrittäjillä työeläkevakuutuksen perustana toimii YEL-työtulo. Työtuloa käytetään eläkkeen määrän sekä vakuutusmaksun laskemiseen. Yrittäjä rahoittaa siis eläketurvansa maksalla YEL-vakuutusmaksua, joka on tietty osuus YEL-työtulosta (vuonna 2023 24,1 %). Työtuloksi vahvistetaan palkka, joka kohtuudella olisi maksettava palkatulle ulkopuoliselle työntekijälle. (Rantala & Kivisaari 2014, 381.) Vahvistetun työtulon tulisi siis vastata yrittäjän työpanoksen todellista arvoa, eikä yritystoiminnan kirjanpidollista tulosta. Kirjanpidolliseen tulokseen vaikuttaa yrityksen mahdollisuus käyttää jaksotus- ja

vähennyssäännöksiä tilinpäätöksessään. Työtulon määrittelyn avulla pyritään siihen, että yrittäjien eläketurva vastaisi työntekijöiden eläketurvan tasoa ja työeläkettä olisi mahdollista kerryttää myös silloin, kun yritystoiminta on kirjanpidollisesti tappiollista. (Korpiluoma, ym., 2011, 68.) Lain mukaan yrittäjän työtulon vahvistaminen oikealle tasolle on eläkelaitosten vastuulla (Eduskunta A, 2022).

Yrittäjän eläkelaisissa on määrätty työtulolle ylä- ja alaraja, joiden välille työtulo on mahdollista vahvistaa. Alarajan alle jäävä työtulo ei täytä YEL-vakuuttamisen ehtoja, koska toiminta katsotaan niin pienimutoiseksi. Vuonna 2023 YEL-työtulon alaraja on 8575,45 euroa ja yläraja 194 750,00 euroa. Työttömyysturvan piiriin kuulumisen alaraja puolestaan on 14 088,00 euroa. (Elo, 2023.)

Vuonna 2023 YEL-maksun suuruus on 24,1 prosenttia YEL-työtulosta ja 53–62-vuotiailla 25,6 prosenttia eläkeyhtiöstä riippumatta (Ilmarinen, 2023). Yrittäjä on itse vastuussa vakuutusmaksustaan. Aloittavan yrittäjän maksuihin sovelletaan neljän ensimmäisen vuoden aikana 22 prosentin alennusta. (Rantala & Kivisaari, 2014, 382.) Maksualennuksen voi saada jäljellä olevalle alennusajalle myös toiseen yrittäjätoimintajaksoon, jos yrittäjätoimintajakso kestää ensimmäisellä kerralla alle neljä vuotta (Ilmarinen, 2023). Maksualennus on yrittäjän iästä riippumaton (Eläketurvakeskus C, 2023). Yrittäjä menettää oikeuden maksualennukseen, jos hän laiminlyö vakuutuksen ottamisen ja Eläketurvakeskus joutuu ottamaan pakkovakuutuksen (Korpiluoma, ym., 2011, 70). Minimityötulolla yrittäjän eläkevakuutusmaksun suuruus vuodessa on siis noin 2070 euroa ja aloittavalle yrittäjälle 1610 euroa (Ilmarinen, 2023). Yrittäjän eläkevakuutusmaksut ovat verovähennyskelpoisia, mikä keventää niistä aiheutuvaa taloudellista raskautta yrittäjille (Rantala & Kivisaari, 2014, 382). Eläkevakuutusmaksut voidaan vähentää täysimääräisesti yrittäjän omassa tai yrityksen verotuksessa (Eduskunta A, 2022).

Vakuutusmaksuissa on joustovaraa, eli yrittäjä voi halutessaan maksaa pienempää tai suurempaa vakuutusmaksua (Korpiluoma, ym., 163). Yrittäjä voi kohentaa eläketurvaansa korottamalla YEL-vakuutusmaksua 10–100 prosenttia eikä YEL-työtuloa tarvitse nostaa pysyvästi. Vastaavasti huonoina aikoina vakuutusmaksua voi pienentää 10–20 prosenttia. Vaikka YEL-työtulo pysyisi muuttumattomana, karttuu eläkettä

toteutuneiden YEL-maksujen perusteella. (Eläketurvakeskus C, 2023.) Eläkettä karttuu vahvistetun työtulon perusteella 1,5 prosenttia vuodessa (Eduskunta A, 2022). YEL-vakuutusmaksutaso määritetään keskimääräisen TyEL-maksun perusteella (Rantala & Kivisaari, 2014, 382).

Kuten todettu, YEL-työtulo vaikuttaa työeläkkeen lisäksi suoraan yrittäjän sosiaaliturvan tasoon, jos yrittäjä esimerkiksi sairastuu, jää työttömäksi tai vanhempainvapaalle (Salonen, ym., 2020, 25–48). Kela ja yrittäjien työttömyyskassat käyttävät YEL-työtuloa yrittäjän etuuksien laskennassa. Yrittäjän sairauspäiväraha ja vanhempainpäivärahat määräytyvät YEL-työtuloon perustuvan vuositulon mukaan. Vuositulossa huomioidaan YEL-työtulo päivärahoikeuden alkamista edeltävältä 12 kalenterikuukauden tarkastelujaksolta. Jos YEL-työtulo on muuttunut tarkastelujakson aikana, lasketaan keskimääräinen työtulo. Yritystoiminnan päättyessä yrittäjän on mahdollista saada YEL-työtuloon sidottua ansiopäivärahaa, jos työssäoloaika täyttyy. Myös kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen määrä perustuvat YEL-työtuloon. (Työeläke.fi B, päivitetty 2023.)

Eläketurvakeskus valvoo yrittäjien eläkevakuuttamista. Jos yrittäjä laiminlyö YEL-vakuutuksen ottamisen, Eläketurvakeskus kehottaa yrittäjää korjaamaan vakuutuksen laiminlyömisensä. Jos yrittäjä ei noudata kehoitusta, ottaa Eläketurvakeskus vakuutuksen yrittäjälle jostakin eläkelaitoksesta. (Korpiluoma, ym., 2011, 72.) Tällöin YEL-maksun lisäksi yrittäjälle tulee maksettavaksi laiminlyöntikorotus, joka on vähintään 30 ja enintään 100 prosenttia laiminlyöntiajan YEL-maksun suuruudesta. Valtiokonttori vahvistaa laiminlyöntikorotuksen määrän. (Varma A, 2023.) Jos yrittäjä laiminlyö vakuutusmaksujen maksamisen ja maksut ovat vanhentuneet, karttuu eläke maksettuja vakuutusmaksuja vastaavan työtulon mukaan (Korpiluoma, ym., 2011, 72).

Yrittäjän alivakuuttaminen tarkoittaa sitä, että YEL-työtulo asetetaan pienemmäksi kuin todelliset vuositulot. Alivakuuttaminen määrittellään YEL-työtulon ja verotettavien tulojen erotuksena. Alivakuuttaminen altistaa yrittäjän erilaisille henkilökohtaisille riskeille. Iso osa suomalaisista yrittäjistä on asettanut YEL-työtulonsa lähelle minimitasoa, jotta vakuutusmaksut pysyisivät mahdollisimman pienenä. Verrattuna työntekijöihin yrittäjien eläketurva on paljon heikompi, koska yrittäjillä on ollut vapaus

asettaa oma vuosittainen työtulonsa haluamansa mukaisesti. Yrittäjien alivakuuttaminen onkin sitkeä ja laajamittainen ilmiö Suomessa. (Salonen, ym., 2020, 25–48.)

Eläketurvakeskuksen toteuttaman tutkimuksen mukaan puolella yrittäjistä YEL-työtulon suuruus on alle 80 prosenttia ja neljänneksellä vajaa 50 prosenttia todellisista tuloista. Kuitenkin yli puolet yrittäjistä kokee maksavansa itselleen riittävästi eläketurvaa. Kyseisessä Eläketurvakeskuksen tutkimuksessa alivakuuttamiseksi lasketaan YEL-työtulo, joka on vähintään kymmen prosenttia tai 2400 euroa pienempi kuin yrittäjän todelliset vuositulot edellisen kolmen vuoden aikana. (Nivalainen & Tenhunen, 2020.)

Salonen, ym. (2020) toteuttivat tutkimuksen yrittäjien työtulojen ja verotettavien tulojen eroavaisuuksista. Tutkimuksen ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka yleistä yrittäjien alivakuuttaminen on. Tutkimuksessa hyödynnettiin hallinnollisista rekistereistä saatua aineistoa koskien suomalaisia yrittäjiä vuosilta 2012–2016. Aineisto kattaa peräti 144 014 eli 46 prosenttia suomalaisista yrittäjistä tutkimusjakson aikana. Tutkimuksesta ilmenee, että lähes 84 prosenttia suomalaisista yrittäjistä alivakuuttaa itsensä. Alivakuuttaminen on täten erittäin laajamittainen ilmiö suomalaisten yrittäjien keskuudessa. (Salonen, ym., 2020, 25–48.)

2.4 Alivakuuttamiseen johtavat tekijät

Alivakuuttamiselle löytyy lukuisia erilaisia syitä. Ennen YEL-lakiuudistusta yrittäjien työtulojen arvioinnissa on muodostunut käytäntöjä siten, että työtuloa ei ole arvioitu todellisen työpanoksen mukaisesti ja työtulo on vahvistettu yrittäjän ilmoituksen mukaisesti. Tämä on johtanut siihen, ettei työtulon taso aina vastaa todellista työpanosta. Joissakin tapauksissa yrittäjälle karttunut alhainen työeläkkeen taso saattaa johtua tosiasiallisesti pienemmästä työmäärästä. Muita syitä alhaiselle työtulon tasolle voivat olla epäsäännölliset tulot tai pienituloisuus, jotka saattavat vaikeuttaa vakuutusmaksujen suorittamista ainakin ajoittain. (Eduskunta A, 2022.)

Alivakuuttamisen taustalla on usein myös lyhytnäköisyys. Ihmisten voi välillä olla vaikeaa hahmottaa tarvetta varautua pitkän iän ja vanhuuden varalle. Nämä tulevaisuuden riskit koetaan epävarmoina, eikä niihin välttämättä haluta varautua. Myös taloudelliset

syyt vaikuttavat tulevaisuuden epävarmoihin riskeihin varautumiseen ja voivat vähentää halukkuutta maksaa vakuutusmaksuja. (Eduskunta A, 2022.) Finanssiala ry:n eläkeasioista vastaavan johtajan Mikko Kuuselan mukaan alivakuuttamista perustellaan myös vakuutusmaksujen sijoittamisella. Kuusela kertoo, että joidenkin kehotusten mukaan vakuutusmaksut kannattaisi sijoittaa esimerkiksi rahastoon, mutta usein unohtuu, ettei yrittäjän eläkevakuutus ole sijoitus vaan vakuutus. (Palmgren, 2022.)

Eläketurvakeskuksen tutkimuksen mukaan kaksi kolmas osaa yrittäjistä oli sitä mieltä, että riittämättömän eläketurvan syynä on se, että ei ole varaa maksaa suurempia vakuutusmaksuja. Muita syitä alivakuuttamiselle oli tutkimuksen mukaan eläkejärjestelmään kohdistuva epäluottamus sekä työskentelyaikkeet. Moni yrittäjä perusteli riittämättömän eläketurvan maksamista epäilyksellä, ettei kuitenkaan saisi riittävää eläkettä. Lisäksi moni kertoi aikomuksistaan työskennellä eläkkeen rinnalla. (Nivalainen & Tenhunen, 2020.) Yrittäjien nihkeys eläkevakuuttamista kohtaan koskee muidenkin EU-maiden eläkejärjestelmiä (Palmgren, 2022).

Salosen, ym. (2020, 25–48) tutkimuksen mukaan osa yrittäjistä luottaa henkilökohtaisiin säästöihinsä ja henkivakuutukseen, minkä vuoksi lakisääteisiä eläkemaksuja maksetaan liian vähän. Lakisääteistä eläkejärjestelmää ei pidetä tarpeeksi tehokkaana tai kestäväenä, jotta vakuutusmaksuja haluttaisiin maksaa. Jotkut yrittäjistä puolestaan luottavat asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ja asettavat työtulonsa tarkoituksella minimiin. Myös tässä tutkimuksessa alivakuuttamisen syyksi nousi taloudelliset tekijät. (Salonen, ym., 2020, 20–45.)

Alivakuuttamisen taustalta löytyy siis useita erilaisia syitä, jotka selittävät ilmiön laajamittaisuutta. Lähes kaikissa alivakuuttamisen taustasyitä käsittelevissä selvityksissä nousivat esille taloudelliset syyt ja yrittäjien lyhytnäköisyys tulevaisuuden epävarmojen riskien varalta. Nämä taustasyöt johtavat yrittäjien alivakuuttamiseen, jolla on erilaisia seurauksia yksilön lisäksi myös laajemmin yhteiskunnalle. Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin alivakuuttamisen seurauksia.

2.5 Alivakuuttamisen seuraukset

Alivakuuttamisella on moninaisia seurauksia sekä eläkejärjestelmälle että yksilölle. Alivakuuttaminen on ongelma eläkejärjestelmän kestävyydelle sekä eläkkeiden riittävyydelle. (Palmgren, 2022.) Alivakuuttaminen lisää julkisia menoja, koska perus- ja vähimmäistoimeentuloturva rahoitetaan verovarojen avulla. Yrittäjien eläkevakuutusta rahoitetaan valtion budjettirahoituksella, koska yrittäjien maksama vakuutusmaksutulo ei riitä eläkemenojen maksamiseen. (Eduskunta, 2023.) Valtion maksuosuuksia eläkemenoista käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Yrittäjän eläkevakuutus tuo vanhuuden lisäksi turvaa työuran aikaiselle työkyvyttömyydelle. Alivakuuttaminen heikentää siis vanhuuseläkkeen lisäksi yrittäjän työkyvyttömyyseläkettä. Myös yrittäjän muu sosiaaliturva on sidoksissa YEL-työtuloon, minkä seurauksena alivakuutetun yrittäjän lakisääteinen sosiaaliturva jää alhaiselle tasolle. Alivakuuttaminen kasvattaa yrittäjiin kohdistuvia toimeentuloriskejä eri elämäntilanteissa. (Salonen, ym., 2020, 25–48.)

Yrittäjätyön alivakuuttamisella voi pidemmällä aikavälillä olla vaikutusta yrittäjien eläketurvan lisäksi työmarkkinoiden rakenteeseen. Jos yrittäjällä on mahdollisuus maksaa pienempiä YEL-maksuja kuin vastaavalle työtä tekeväälle palkansaajalle tulee työnantajan maksaa lakisääteisiä sosiaaliturvan maksuja, saattaa työmarkkinoiden rakenne vääristyä. Alivakuuttaminen saattaa vaikuttaa työn hinnoitteluun, jos yrittäjien työtä vakuutetaan laajamittaisesti alhaisemmalla tasolla kuin työntekijöiden. Tämä saattaa johtaa siihen, että yrittäjä hinnoittelee työnsä palkansaajana tehtyyn työhön verrattuna edullisemmaksi. (Eduskunta A, 2022.)

Yrittäjien alivakuuttaminen saattaa vaikuttaa myös yrittäjien keskinäiseen kilpailuun, jos osa yrittäjistä vakuuttaa työskentelynsä todellisen työpanoksen mukaan ja osa lain edellyttämää matalammalla tasolla. Yrittäjän eläkelain uudistumisen seurauksena yrittäjien yhdenvertaisuus ja keskinäinen terve kilpailu paranee. Myös yrittäjien ja palkansaajien välinen yhdenvertaisuus kohenee, kun yrittäjien vakuutusmaksut maksetaan todellisen työtulon mukaan. (Eduskunta A, 2022.)

Lisäksi yrittäjien alivakuuttaminen on johtanut porsaanreikään yleistä asumistukea koskevassa laissa. Laki yleisestä asumistuesta ottaa huomioon pelkästään YEL-työtulon eikä yrittäjän todellisia ansioita. Kelan juristin Rita Lääkkölän mukaan on mahdollista, että suurituloiselle yrittäjälle maksetaan Kelan asumistukea, koska yritystoiminnan todellisia tuloja ei selvitetä. Lääkkölän mukaan kyseessä ei kuitenkaan ole väärinkäytös, vaan ennemminkin moraalinen ja tuen kohdentumiseen liittyvä ongelma. Ongelman laajuus ei ole Kelalla tiedossa. (Ainasoja, 2022.)

YEL-työtulon asettaminen tarkoituksellisesti liian alhaiseksi aiheuttaa siis vapaamatkustajan ongelman. Tarkoituksellinen alivakuuttaminen kielii yrittäjien lyhytnäköisyydestä ja on todellinen ongelma, koska lakisääteisellä eläkevakuutuksella on iso merkitys Suomessa. (Salonen, ym., 2020, 25–48.) Kuten aikaisemmin todettu, alivakuuttamisella on lukuisia erilaisia seurauksia niin yksilölle kuin koko eläkejärjestelmälle. Alivakuuttamisen ilmiötä lieventämään yrittäjän eläkelakia tuli uudistaa (Eduskunta A, 2022). Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin YEL-lakiuudistuksen sisältöä.

3 YEL-LAKIUUDISTUS

3.1 Lakiuudistuksen taustaa

Yrittäjän eläkelain uudistamisesta on puhuttu jo lähes kymmenen vuoden ajan (Kautto, 2022). Lakiuudistuksen taustalla oli yrittäjien alivakuuttaminen, eli YEL-työtulon asettaminen alakanttiin. Alivakuuttamiseen liittyy erilaisia ongelmia ja ilman lakiuudistusta ei ollut odotettavissa, että nämä ongelmat väistyisivät. Ongelmat koskettavat niin yrittäjää kuin laajemmin yhteiskuntaa. (Eduskunta A, 2022.) Alivakuuttamisen ongelmia yrittäjien kannalta käsiteltiin tarkemmin edellisessä luvussa 2.5. Tämä luku keskittyy tarkastelemaan ilmiötä laajemmin yhteiskunnan näkökulmasta.

Monen yrittäjän työeläkeyhtiön vahvistama työtulo on ollut pienempi kuin laissa työtulolta edellytetty taso, jonka takia YEL-maksutuloa on kertynyt vähemmän kuin YEL-eläkemenon on kasvanut (Kautto, 2022). YEL-eläkkeitä ei rahastoida, vaan ne kustannetaan yhteisesti jakojärjestelmällä. Yrittäjän eläkelain mukaista tarjoavat eläkelaitokset osallistuvat eläkkeiden kustantamiseen. Yrittäjät maksavat työtuloon perustuvat vakuutusmaksut valitsemaansa YEL-eläkelaitokseen. Vähäisten eläkemaksujen takia YEL-vakuutusta tarjoavien eläkelaitosten vakuutusmaksurahastot eivät riitä, jonka seurauksena valtio joutuu kustantamaan osan YEL-eläkkeistä. (Eläketurvakeskus A, 2023). Samalla myös veronmaksajat joutuvat maksamaan suuremman maksuosuuden yrittäjien työeläkkeistä (Kautto, 2022).

Valtion maksuosuus YEL-eläkkeistä koostuu YEL-eläkemenon ja sen kustantamiseen käytettävissä olevan vakuutusmaksurahaston erotuksesta (Eläketurvakeskus A, 2023). Alla olevassa Eläketurvakeskuksen sivuilta löytyvässä taulukossa on listattu valtionosuuksia YEL-eläkkeistä miljoonina euroina vuosilta 2000–2022.

Taulukko 1. Valtion osuudet YEL-eläkemenoista miljoonina euroina (Eläketurvakeskus A, 2023).

Vuosi	Milj. euroa
2000	38,5
2005	31,9
2010	96,6
2011	44,1
2012	22,9
2013	68,4
2014	66,8
2015	82,5
2016	143,1
2017	188,9
2018	246,2
2019	294,5
2020	349,0
2021	377,2
2022	402,3

Kuten taulukosta 1 nähdään, on valtion osuus YEL-eläkkeistä kasvanut merkittävästi vuosien saatossa. Vuonna 2000 valtion osuus YEL-eläkkeistä oli 38,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2022 valtion osuus oli kasvanut jo 402,3 miljoonaan euroon. Vuosina 2011–2012 valtion osuus YEL-eläkkeistä pieneni YEL:n toimitapiirin laajennuttua, mutta valtio on joutunut osallistumaan yrittäjän eläkkeiden kustantamiseen jo vuodesta 1979 lähtien. Vuonna 2022 valtion osuus eläkemenoista oli jo noin 27 prosenttia koko eläkemenoista. Valtion osuuden ja eläkemenojen ennustetaan kasvavan vielä lisää. Ennusteiden mukaan valtion osuus eläkemenoista vuonna 2025 olisi jo yli 500 miljoonaa euroa.

(Eläketurvakeskus A, 2023.) Valtion osuuden kasvu eläkemenosta johtuu YEL-työtulojen alhaisuuden lisäksi suurten ikäluokkien eläköitymisestä (Eduskunta A, 2022).

Yrittäjän eläkelain toimeenpano on ollut eläkevakuuttajille haastavaa ennen lakiuudistusta, koska työpanoksen laadusta tai määrästä ei ole ollut tietoa ja työtulon käsite on ollut yrittäjille epäselvä. Yrittäjien halu noudattaa ohjeistusta on vähentynyt ja yrittäjäjärjestöt eivät ole enää yhtä kiinnostuneita työtulojen ohjeistamisesta. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että moni yrittäjä on asettanut työpanoksensa arvon alakanttiin, mutta eläkelaitokset eivät ole halunneet lähteä riitauttamaan työtuloa. Työtulon käsite on ollut epämääräinen ennen lakiuudistusta, jonka seurauksena yrittäjillä on ollut joustoa ja valinnanvapautta vakuuttamisen tasoa koskien. (Kautto, 2022.) Yrittäjän eläkelakia oli siis pakko uudistaa, että alivakuuttamisen ilmiötä saataisiin lievennettyä (Eduskunta A, 2022).

3.2 Lakiuudistuksen eteneminen ja lopullinen sisältö

Suomalainen yrittäjien eläkejärjestelmä tuli voimaan vuonna 1970 ja se toimii osana lakisääteistä työeläkejärjestelmää (Salonen, J., ym., 2020, 25–48). Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus perustivat helmikuussa 2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää yrittäjän eläkevakuutusta. Tarkoituksena oli selvittää ratkaisuvaihtoehtoja alivakuuttamiseen sekä työtulon määrittämiseen liittyvien ongelmien ja kehittämistarpeiden osalta. Tavoitteena oli myös yrittäjien työeläketurvan järjestäminen tarkoituksenmukaisesti sekä työuran aikaisen toimeentulotason turvaaminen eläkkeellä kohtuullisella tasolla. 10.12.2019 päivätyssä hallitusohjelmassa päätettiin vuosina 2019–2023 selvittää keinoja yrittäjän eläke- ja muun sosiaaliturvan kohentamiseksi, ja sen perusteella selvitystyötä jatkettiin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmässä. (Eduskunta A, 2022.)

Lopulta hallitus esitti eduskunnalle 16.6.2022 yrittäjän eläkelain muuttamista (Eduskunta A, 2022). Esityksen tarkoituksena oli tukea yrittäjän eläkelain toimeenpanoa sekä parantaa yrittäjien eläketurvaa. Tavoitteena oli, että yrittäjän työtulo vastaisi paremmin lain edellyttämää todellista työtulon tasoa yritystoiminnan alkaessa sekä jatkuessa. Tavoitteen saavuttamiseksi eläkelaitosten soveltamiskäytäntöä työtulon vahvistamisessa

tulisi yhdenmukaistaa lakiuudistuksen avulla. Esityksen mukaan yrittäjän eläkelakia muutettaisiin siten, että työtuloa tulisi säännöllisesti seurata sekä tarkistaa, jonka seurauksena yrittäjän työtulo vastaisi yrittäjän todellista työpanosta myös yritystoiminnan jatkuessa. Työtulon määritelmään ei tulisi muutosta, mutta sen perusteena olevia tietoja täsmennettäisiin. Tarkoituksena oli, että lakiuudistus astuisi voimaan 1.1.2023 ja vanhan lain voimassaolo päättyisi 31.12.2022. (Eduskunta C, 2023.)

Lakiuudistumisen etenemisessä oli kuitenkin mutkia matkassa ja se herätti paljon vastustusta etenkin yrittäjissä. Yrittäjän eläkelain muuttamista koskeva hallituksen esitys pyrittiin kumoamaan ja saamaan uudelleenkäsitelyyn Liisa Hanénin perustaman adressin avulla. Hanén kertoo adressissa olevansa itsekin elinkeinonharjoittaja ja yksinyrittäjä. Lakiuudistusta on kuvailtu adressissa järjettömäksi ja epäoikeudenmukaiseksi yrittäjille. Myös alivakuuttamisen käsite nähdään adressissa pienyrittäjiä perusteettomasti leimaavaksi ja kritisoivaksi. YEL-maksujen korotukset ja siihen liittyvät rahalliset huolet lakiuudistuksen seurauksena mainitaan useampaan otteeseen adressin esittelyssä. Adressi keräsi lopulta yli 67 000 allekirjoitusta. (Hanén A, 2022.)

Hanénin perustama adressi toimitettiin Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle sekä eduskunnalle 6.9.2022. Adressin seurauksena YEL-muutosesitys jumitti eduskunnassa useamman viikon ajan. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta kuulivat eri asiantuntijatahoja, yhdistyksiä sekä muita yrittäjäpuheenvuoroja lain uudistamiseen liittyen. Hanén oli kirjoittanut tilannepäivityksen 22.10.2023 adressin yhteyteen, jossa hän halusi kiittää kaikkia adressin allekirjoittaneita henkilöitä. Hanénin mukaan adressilla oli merkittävä vaikutus lakiuudistukseen, koska sen ansiosta lakiin asetettiin kuuden vuoden siirtymäaika ja 4000 euron maksukatto. (Hanén B, 2023.) Siirtymäaikaa ja maksukattoa käsitellään tarkemmin luvussa 3.3.

Myös Suomen Yrittäjiltä tuli YEL-eläkejärjestelmän päivittämiseksi uudistusehdotus, jossa ehdotettiin YEL-vakuuttamisen alarajan nostamista, jonka jälkeen yrittäjillä olisi täysi vapaus valita eläketurvansa taso. Uudistusehdotuksen taustalla oli ajatuksena se, että yrittäjien harkintakykyyn tulisi luottaa. (Yrittäjät A, 2022.) Uudistusehdotus ei kuitenkaan saanut tarpeeksi kannatusta, koska sen pelättiin lisäävän sosiaaliturvan

ulkopuolelle jäämistä vähäistä ja satunnaista tuloa keräävien yrittäjien osalta sekä eläketurvan kustannuksella tapahtuvaa palkkatyön ulkoistamista (Kautto, 2022).

Lopulta sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten avulla yrittäjien alivakuuttaminen vähenee ja sosiaaliturva paranee. Valiokunnan mukaan esitys tekee lain toimeenpanosta yhdenmukaisempaa ja yrittäjien kohtelusta yhdenvertaisempaa. Valiokunnan piti hallituksen esitystä tarpeellisena ja kannatti sen hyväksymistä. (Eduskunta C, 2023.) Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen 102/2022 vp koskien yrittäjän eläkelain uudistamista 9.12.2022. 99 henkilöä äänesti jaa, 72 äänesti ei ja poissa oli 28. (Eduskunta B, 2022.) Yrittäjän eläkelain uudistus astui voimaan 1.1.2023. Seuraavassa luvussa tutustutaan tarkemmin lakiuudistuksen sisältöön.

3.3 YEL-työtulon määrittäminen ja tarkistaminen uuden lain mukaan

YEL-lakiuudistus keskittyy työtulojen määrittämiseen ja tarkistamiseen, vaikka työtulon käsite ei itsessään muutu. Työtulon määrittämisessä käytettävät tiedot täsmentyivät lakiuudistuksen seurauksena. Yrittäjän työtuloa suhteutetaan jatkossa muiden saman toimialan työntekijöiden mediaanipalkkatasoon. Määrityksessä hyödynnetään myös muita työpanoksen arvoa kuvaavia tietoja kuten liikevaihtoarviota. Myös yksilölliselle harkinnalle ja vaihtelulle on jätetty tilaa työtuloa määrittäessä. (Ilmarinen, 2023.) Työtulo tulisi aina määritellä tapauskohtaisesti, eikä yksiselitteistä kaikille yrittäjille sopivaa työtulosääntöä ole (Korpiluoma, ym., 2011, 69).

Eläkeyhtiön työtulopäätös vaikuttaa yrittäjän YEL-maksuihin ja toimeentuloon. YEL-lakiuudistus edellyttää eläkeyhtiöiltä työtulopäätösten parempaa perustelua ja läpinäkyvyyttä. YEL-vakuutusta muutettaessa tai haettaessa eläkeyhtiö antaa täsmällisen työtulosuosituksen yrittäjälle, josta on mahdollista poiketa 30 prosenttia yli tai alle suositellun työtulon. (Ilmarinen, 2023.) Eläkeyhtiö laskee työtulosuosituksen kaikille eläkeyhtiöille yhteisellä työtulosuosituksen laskentapalvelulla. Laskentapalvelun hyödyntäminen työtulosuosituksen tekemisessä tekee yrittäjien kohtelemisesta yhdenmukaisempaa ja oikeudenmukaisempaa. Laskentapalvelulla pyritään myös

takaamaan YEL-työtulojen oikea taso ja yrittäjien eläketurva. (Työeläkelakipalvelu, 2023.)

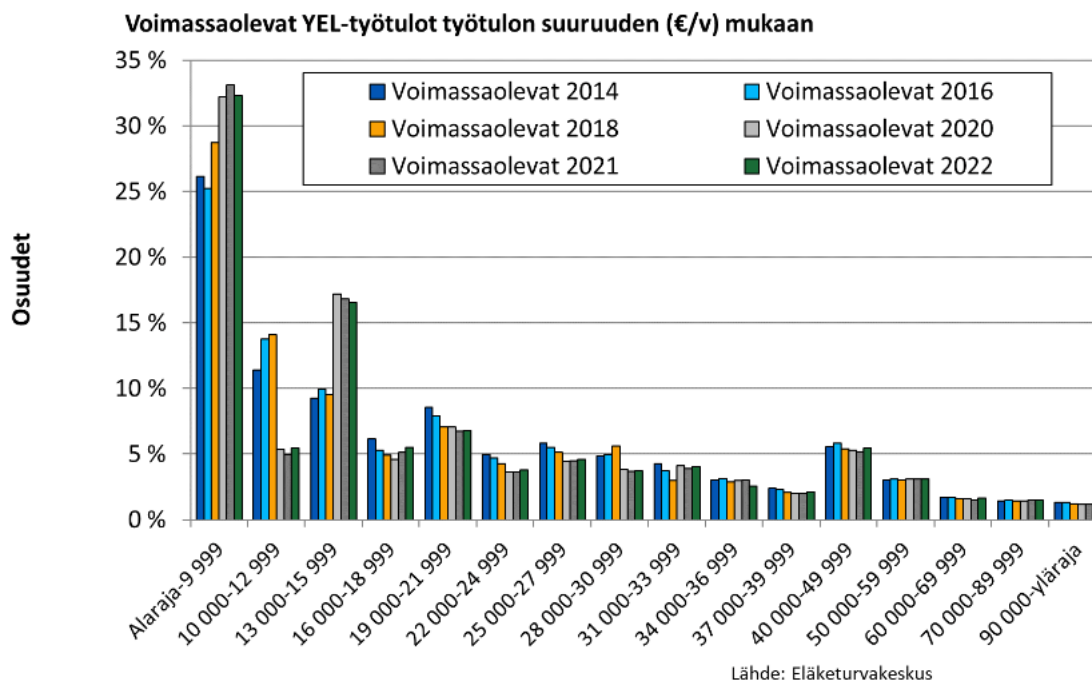
Eläkeyhtiö määrää siis jatkossakin YEL-työtulon määrän, mutta yrittäjä voi itse arvioida työpanoksensa arvoa ja antaa eläkeyhtiölle lisätietoja tilanteestaan, jonka pohjalta työtulo vahvistetaan (Ilmarinen, 2023). YEL-työtulon määrittämisessä voidaan käyttää liikevaihdon ja toimialan lisäksi muitakin tietoja, joita ovat korkein alaiselle maksettava palkka, kausiluonteisuus tai ympärivuotisuus, yrittäjän koulutus ja työkokemus, muut yritystoiminnat, päätoimisuus ja sivutoimisuus, työntekijöiden lukumäärä sekä yrittäjän saamat palkat ja työkorvaukset yritystoiminnasta (Työeläkelakipalvelu, 2023). Jos yrittäjä harjoittaa yritystoimintaa useammassa eri yrityksessä, vahvistetaan työtulo näihin yritystoimintoihin yhteensä käytetyn kokonaistyöpanoksen perusteella (Korpiluoma, ym., 2011, 68).

Eläkelaitosten on työtulon määrää vahvistaessaan huomioitava Eläketurvakeskuksen ylläpitämät ja julkaisemat työtulo-ohjeet, jotka on laadittu yhdessä eri yrittäjäalojen järjestöjen kanssa. Työtulo-ohjeet pitävät sisällään toimialakohtaisia suuntaviivoja YEL-työtulon määrittämiseksi. Työtulo-ohjeiden mukaan työtulon määrittämisessä hyödynnetään tietoja kyseisellä toimialalla työskentelevien työntekijöiden palkoista, työntekijöiden määrästä, yrityksen liikevaihdosta sekä vuosimyynnistä. Lisäksi huomioidaan kyseisen toimialan työtulojen tasot. (Eduskunta A, 2022.)

Eläkeyhtiöt korottavat yrittäjien työtuloja aina vuoden alussa palkkakertoimella, etteivät työtulot jää jälkeen yleisestä palkkakehityksestä. Vuonna 2023 palkkakerroin oli 3,8 prosenttia. YEL-lakiuudistuksen seurauksena palkkakerroin korotusten lisäksi yrittäjien työtulot tarkistetaan jatkossa kolmen vuoden välein, jotta työtulot pysyvät ajantasaisina. YEL-työtulojen tarkistaminen aloitetaan vuonna 2023 alle 15 000 euron työtuloista, joihin ei ole tehty merkittäviä muutoksia viimeisen kolmen vuoden aikana. Alle 25 000 euron työtulot tarkistetaan vuonna 2024 ja sitä suuremmat työtulot seuraavana vuonna 2025. (Ilmarinen, 2023.)

Jos työtulon huomataan tarkistuksen yhteydessä olevan liian alhainen, tekee eläkeyhtiö työtulosuosituksen, jonka jälkeen yrittäjä voi arvioida työtulonsa suosituksen mukaisesti.

Kahdella ensimmäisellä työtulon tarkistamiskerralla sovelletaan tarkistamisrajoituksia, eli työtuloa voidaan nostaa enintään 4000 euroa kerrallaan. Minimityötulolla vakuutusmaksu voi nousta eläkeyhtiön aloitteesta yhdellä korotuskerralla enintään noin 85 euroa kuussa. Työtuloa ei välttämättä lasketa tai nosteta, eli se voi jäädä myös ennalleen tarkistuksen yhteydessä. (Ilmarinen, 2023.) Seuraavaksi tarkastellaan YEL-työtulojen jakaumaa vuosina 2014–2022.

Kuvio 2. Voimassa olevien YEL-vakuutusten työtulojen jakauma työtulon mukaan (Eläketurvakeskus B, 2023).

Yllä olevasta Eläketurvakeskuksen julkaisemasta YEL-työtulojen jakaumasta huomataan, että YEL-työtulot painottuvat minimityötulon läheisyyteen (kuvio 2). Vuonna 2022 noin 32 prosenttia YEL-työtuloista oli alle 10 000 euroa, kun taas vastaava luku vuonna 2014 oli noin 26 prosenttia. Jakauman perusteella suuri osa YEL-työtuloista tarkistetaan siis jo vuoden 2023 loppuun mennessä, koska tarkistaminen aloitetaan alle 15 000 euron työtuloista (Ilmarinen, 2023).

3.4 Yrittäjien näkemykset uudistuksesta

YEL-lakiuudistus on puhututtanut yrittäjiä paljon sosiaalisessa mediassa jo lakiuudistuksen esittämisvaiheessa. Monet yrittäjät ovat vastustaneet ja jopa pelänneet lakiuudistusta. Taustasyitä lakiuudistuksen vastaisuudelle ovat esimerkiksi eriävät näkemykset eläkepolitiikasta sekä pelko yrittäjän itsemääräämisoikeuteen kajoamisesta ja toimeentulon heikentymisestä. Yrittäjät ovat myös osoittaneet turhautumista siitä, ettei heitä kuulla lakiuudistuksen osalta. (Kautto, 2022.)

Lakiuudistus on herättänyt erilaisia ajatuksia ja ehdotuksia koskien yrittäjien eläkevakuuttamista. Osa yrittäjistä ajattelee, että YEL tai koko Suomen eläkejärjestelmä tulisi uudistaa toisenlaiseksi. Jotkut ajattelevat, että YEL tulisi peräti kokonaan lakkauttaa ja moni taas ajattelee, että sen tulisi olla yrittäjien itse päätettävissä. Asia ei ole kuitenkaan niin mustavalkoinen, koska YEL on osa Suomen kokonaiseläkejärjestelmää, sosiaaliturvaa ja työn tekemisen ehtoja, jonka takia myös muiden näkemyksillä on merkitystä. (Kautto, 2022.)

Sijoituskirjailija ja yrittäjä Henri Elo on kritisoinut lakiuudistusta ennen sen voimaanastumista. Elon (2022) mukaan YEL-lakiuudistus nostaa yrittämisen kynnyksiä, koska korkeammat YEL-maksut lähtevät yrittäjän omasta palkasta. YEL-lakiuudistus vaikuttaa myös talouskasvuun negatiivisesti, koska pienyrittäjien lisääntyneet eläkemaksut ovat suoraan pois siitä. Lopuksi Elo toteaa, että ”Ulosottokelpoinen YEL-maksun korotus tulee kaatamaan yrityksiä kuin syysmyräkki talonpojan viljaa, jos lakiesityksen annetaan valua hallintokoneiston läpi ilman pidäkkeitä.” (Elo, 2022)

Osa yrittäjistä puolestaan pelkää, että YEL-maksut menevät hukkaan, koska luottamus omaan eläkejärjestelmään on heikkoa. YEL-lakiuudistuksen ollessa vielä eduskunnan käsittelyssä moni yrittäjä myös pelkäsi, että työtulo määrättäisiin jatkossa laskurilla ja palkansaajan mediaanipalkalla kuulematta yrittäjää lainkaan. Lisäksi haastava taloustilanne luo pelkoa, jos YEL-maksuja korotetaan vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Yrittäjät ovat myös kokeneet, että uudistus vähentää yrittämisen halua ja pahimmillaan yrittäjät pelkäävät yrityksen kaatumista lakiuudistuksen takia. (Yrittäjät A, 2022.)

Pienyrittäjät osoittavat myös mieltään Eduskuntatalolla YEL-lakiuudistuksesta syyskuussa 2022. Mielenosoituksessa nousi ilmi edellä kuvatut seikat ja kokonaisuudessaan pienyrittäjien huoli lakiuudistuksesta taloudellisten syiden takia. Yksi mielenosoittajista oli jalkahoitolaan pyörittävä Johanna Paasisalo. Paasisalon mukaan lakiuudistus uhkaa häntä jatkamasta yritystoimintaansa, ja jos lakiuudistus menee läpi, aikoo hän palata takaisin palkkatöihin taloudellisista syistä. (Eklund, 2022.)

Yrittäjillä on erilaisia näkemyksiä YEL-lakiuudistukseen liittyen, mutta yllä olevien selvitysten perusteella lakiuudistukseen on suhtauduttu melko negatiivisesti ainakin ennen sen voimaantumista. Seuraavassa luvussa perehdytään tarkemmin pienyrittäjien näkemyksiin koskien lakiuudistuksen toteutumisen jälkeistä aikaa.

4 PIENYRITTÄJIEN NÄKÖKULMIA

4.1 Aineiston kuvaus ja esittely

Tutkielman aineisto koostuu pienyrittäjille kohdistetun Microsoft Forms -kyselylomakkeen vastauksista. Kyselyyn kerättiin vastauksia ajalla 17.11.2023-22.11.2023. Kysely jaettiin neljään eri Facebook -ryhmään, joita olivat *Pienyrittäjien mainospaikka*, *Tmi Yrittäjät*, *Naistenhuone Sensuroimaton* sekä *Naisyrittäjät*. Lisäksi kysely lähetettiin sähköpostilla noin 2000 eri yrittäjälle, joiden yhteystiedot löytyivät Suomen Yrittäjien julkisesta Yrityshakemistosta. Yrityshakemistosta löytyy ”niiden Suomen Yrittäjien jäsenyritysten tiedot, jotka ovat antaneet luvan tietojen julkaisuun” (Yrittäjät B, ei pvm.). Vastauksia kyselyyn kertyi yhteensä 345.

Monivalintakysymysten vastausten pohjalta koostetuiden kuvioiden muodostamisessa on hyödynnetty Microsoft Exceliä. Alapuolelta löytyvä taulukko 2 kuvaa vastaajien taustatiedot. Vastaajista kerättiin muutamia taustatietoja, joita ovat ikä, sukupuoli, aika yrittäjänä, laskutussumma vuositasolla sekä tämänhetkinen YEL-työtulo. Ikäjakaumasta huomataan, että eniten vastaajia (31 prosenttia) oli 51–60-vuotiaiden ikäluokasta. Toiseksi eniten (25 prosenttia) vastaajia oli ikäluokasta 41–50-vuotiaat ja kolmanneksi eniten (19 prosenttia) ikäluokasta 31–49-vuotiaat. Vähiten vastauksia kertyi ikäluokkien ääripäistä, eli ikäluokasta 18–30-vuotiaat, joita oli vain 10 prosenttia vastaajista sekä ikäluokasta 61–70-vuotiaat, joita oli 15 prosenttia vastanneista. Sukupuolijakaumasta huomataan, että suurin osa vastaajista eli 58 prosenttia (n=201) oli miehiä. 41 prosenttia (n=143) vastaajista oli naisia ja yksi vastaajista muunsukupuolinen.

Yrittäjänä vietetty aika keräsi melko tasaisesti vastauksia kaikista kolmesta luokasta. Valtaosa vastaajista, eli 37 prosenttia (n=127) on toiminut yrittäjänä alle kymmenen vuotta. 34 prosenttia (n=117) vastaajista on toiminut 10–20 vuotta yrittäjänä ja loput 29 prosenttia (n=101) yli 20 vuotta. Yli puolet vastaajista (59 prosenttia) ilmoitti laskuttavansa vuositasolla yli 60 000 euroa, mutta muuten laskutussummat jakautuivat melko tasaisesti kolmeen muuhun laskutusluokkaan.

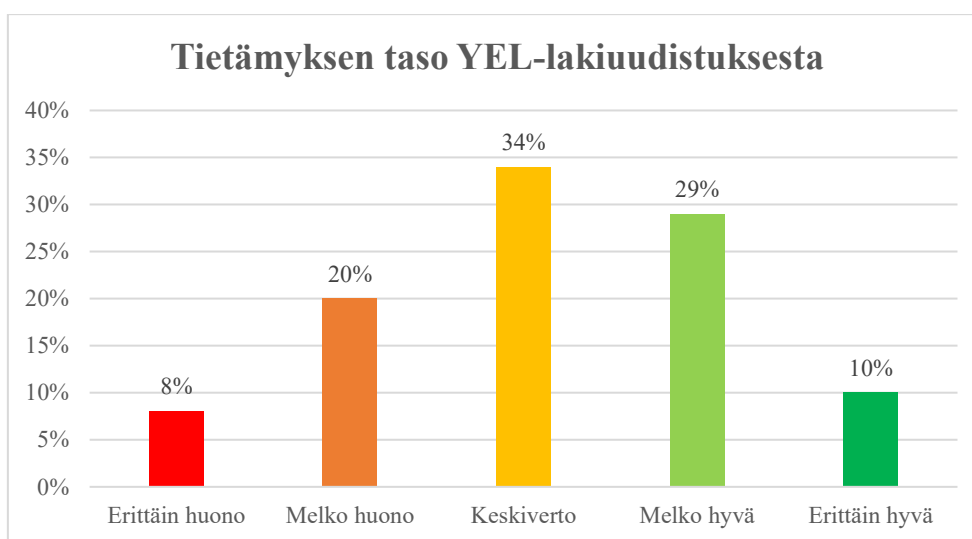
Kyselyssä YEL-työtulon ensimmäiset luokat asetettiin niin, että ensimmäinen vaihtoehto on minimityötulo vuonna 2023 (8575 euroa) ja toinen luokka päättyy työttömyysturvarajaan (8576–14087 euroa). Vastaajat jakautuivat suhteellisen tasaisesti työtuloluokkien suhteen, mutta eniten vastauksia kertyi minimityötuloon sekä juuri työttömyysturvarajan ylittävälle 14 088–19 999 euron välille. Työtuloluokkaan 40 000–49 999 euroa kuului muita pienempi osuus vastaajista, 7 prosenttia.

Taulukko 2. Vastaajien taustatiedot

Ikä	n	%
18–30-vuotias	35	10 %
31–40-vuotias	65	19 %
41–50-vuotias	86	25 %
51–60-vuotias	106	31 %
61–70-vuotias	53	15 %
Sukupuoli	n	%
Nainen	143	41 %
Mies	201	58 %
Muu	1	0 %
Aika yrittäjänä	n	%
Alle 10 vuotta	127	37 %
10–20 vuotta	117	34 %
Yli 20 vuotta	101	29 %
Laskutussumma vuodessa	n	%
Alle 20 000 euroa	44	13 %
20 000–40 000 euroa	54	16 %
40 001–60 000 euroa	44	13 %
Yli 60 000 euroa	203	59 %
Tämänhetkinen YEL-työtulo	n	%
8575 euroa (minityötulo)	68	20 %
8576–14 087 euroa (alle työttömyysturvan rajan)	45	13 %
14 088–19 999 euroa	68	20 %
20 000–29 999 euroa	50	14 %
30 000–39 999 euroa	45	13 %
40 000–49 999 euroa	25	7 %
Yli 50 000 euroa	44	13 %

4.2 Tietämyksen taso YEL-lakiuudistuksesta

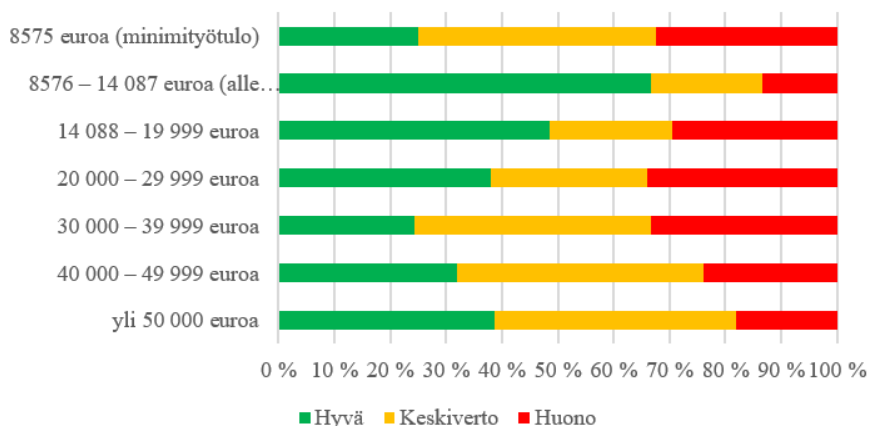
Taustatietojen kartoittamisen jälkeen kyselylomakkeen avulla pyrittiin selvittämään yrittäjien tietämyksen taso YEL-lakiuudistuksesta. Ensin annettiin yrittäjien itse arvioida omaa tietämystään asteikolla 1–5. Alla oleva kuvio 3 kuvaa vastausten jakaumaa yrittäjien omasta käsityksestä. Eniten vastauksia (n=116) keräsi keskimäinen vaihtoehto ”Keskiverto”. Keskiweron jälkeen eniten vastauksia kertyi sen paremmalle puolelle ja enemmistö vastaajista pitää omaa tietämyksensä tasoa keskivertoa parempana.

Kuvio 3. Oma arvio YEL-lakiuudistukseen liittyvästä tietämyksen tasosta

Lisäksi tutkittiin, onko YEL-työtulolla ja arviolla omasta tietämyksen tasosta jonkinlaista yhteyttä. Vertailua varten yhdistettiin luokat erittäin hyvä ja melko hyvä (hyvä) sekä erittäin huono ja melko huono (huono). Alla oleva kuvio 4 osoittaa selvästi, että valtaosa kaikista vastaajista työtulosta riippumatta uskoo tuntevansa lakiuudistuksen sisällön vähintään keskiwerrosti. Toisaalta kuviosta erottuu selvästi suhteellisen pienen työtulon omaavat yrittäjät (työtulo 8576–14 087 euroa), jotka uskovat tuntevansa uudistuksen sisällön keskimäärin paremmin kuin muut. Heistä lähes 70 % raportoi tietämyksensä uudistuksesta olevan hyvä.

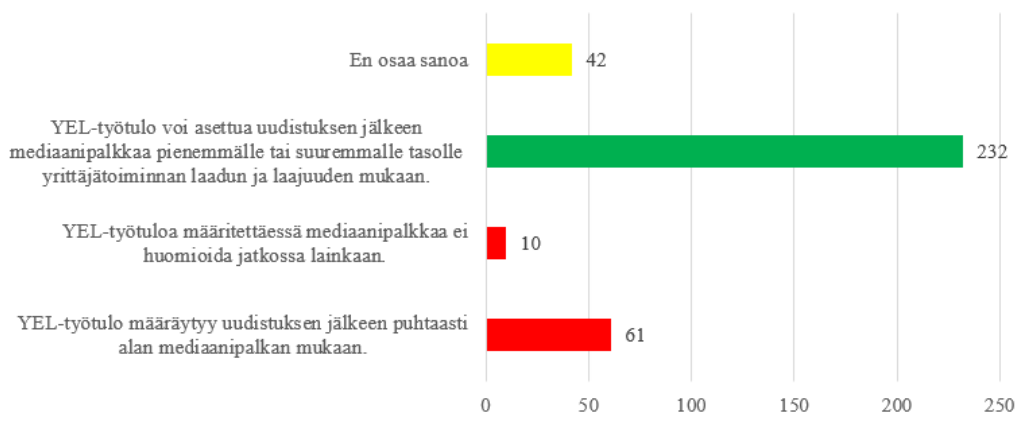
YEL-työtulo ja tietämyksen taso

Kuvio 4. YEL-työtulo ja yrittäjien itse arvioima tietämyksen taso lakiuudistuksesta

Yrittäjien oman käsityksen jälkeen pyrittiin selvittämään heidän todellinen tietämyksensä taso YEL-lakiuudistuksesta erilaisten väittämien avulla. Väittämäkysymyksiä esitettiin yhteensä kolme, joista ensimmäistä kuvaa alla oleva kuvio 5. Kaikissa väittämissä keltainen väri symboloi vastausvaihtoehtoa ”En osaa sanoa”, punainen väri vääriä vastauksia ja vihreä väri oikeaa vastausta. Ensimmäisessä väittämässä tiedusteltiin YEL-työtulon määräytymisen suhdetta alan mediaanipalkkaan, koska lakiuudistuksessa keskityttiin työtulon määrittämisessä käytettävien tietojen täsmentämiseen (Ilmarinen, 2023). Vaikka mediaanipalkkaa tarkastellaan uudistuksen jälkeen osana työtulon määrittämistä, hyödynnetään työtulon arvioinnissa myös muita työpanoksen arvoa kuvaavia tietoja. Näin ollen YEL-työtulo voi asettua mediaanipalkkaa pienemmälle tai suuremmalle tasolle. Oikean vastauksen kysymykseen tiesi peräti 232 henkilöä eli 67 prosenttia vastaajista. Toisaalta 18 prosenttia (n=61) vastaajista uskoi, että YEL-työtulo määräytyy puhtaasti alan mediaanipalkan mukaan ja 3 prosenttia (n=10) kuvitteli, että mediaanipalkkaa ei huomioida arvioinnissa lainkaan. Yhteensä siis 21 prosenttia (n=71) valitsi väärän vastauksen ja 12 prosenttia (n=42) vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

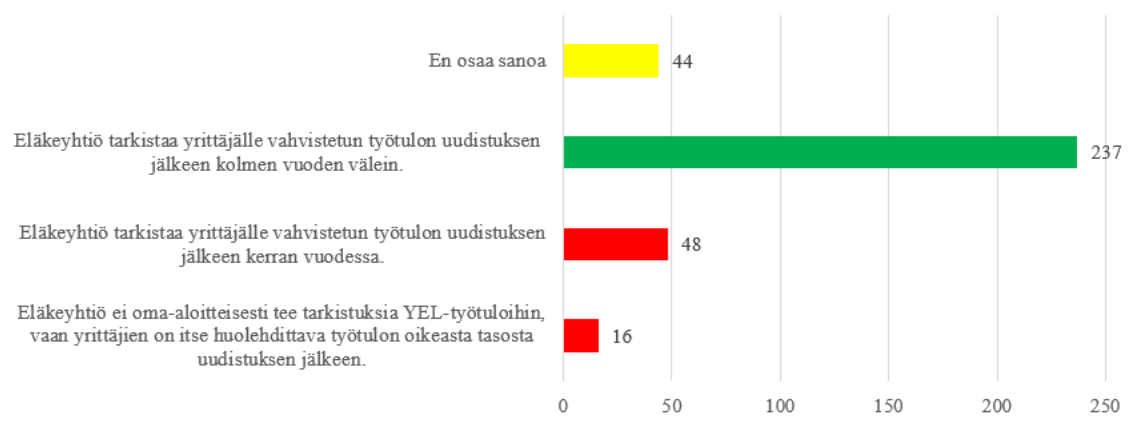
Mikä seuraavista väittämistä pitää paikkansa?

Kuvio 5. YEL-työtulo ja mediaanipalkka

Seuraava väittämä liittyi siihen, kuinka usein eläkeyhtiö tarkastaa yrittäjälle vahvistetun työtulon uudistuksen jälkeen. Alla oleva kuvio 6 kuvaa kyselyssä esitettyä toista väittämää. YEL-lakiuudistuksen keskeisimpiä muutoksia aikaisempaan on työtulojen tarkistaminen säännöllisesti ei yhden, vaan kolmen vuoden välein (Ilmarinen, 2023). Aikaisemmin ennen lakiuudistusta yrittäjien on pitänyt siis itse huolehtia työtulon oikeasta tasosta. Vastaukset jakautuivat melko samalla tavalla kuin ensimmäisessä väittämässä. Oikein kysymykseen osasi vastata jopa 237 eli 69 prosenttia vastaajista. 14 prosenttia (n=48) vastaajista luuli, että työtulot tarkistettaisiin vielä useammin, eli kerran vuodessa ja vain 5 prosenttia (n=16) kuvitteli, ettei työtuloja tarkasteta ollenkaan lakiuudistuksen jälkeen. Yhteensä siis 19 prosenttia (n= 64) valitsi väärän vastauksen ja 13 prosenttia (n=44) vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

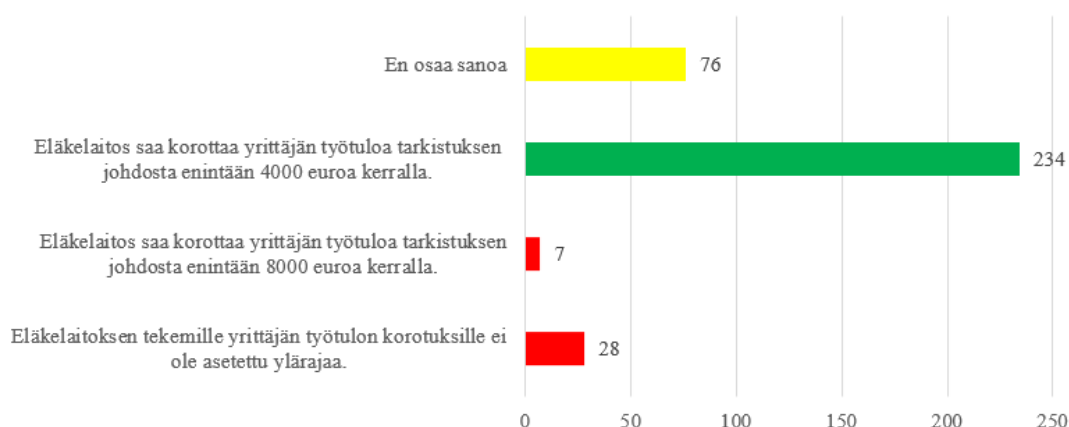
Mikä seuraavista väittämistä pitää paikkansa?

Kuvio 6. Vahvistetun YEL-työtulon tarkistaminen eläkeyhtiön toimesta

Kolmannessa, eli viimeisessä väittämässä tiedusteltiin eläkelaitosten oikeutta korottaa yrittäjän työtuloa tarkistuksen seurauksena. Alla oleva kuvio 7 kuvaa tätä kyselyssä esitettyä kolmatta väittämää. Lakiuudistuksen jälkeen eläkelaitos saa korottaa yrittäjän työtuloa kahdella ensimmäisellä tarkistuskerralla 4000 euroa kerralla (Ilmarinen, 2023). Oikeiden vastausten määrä noudatti lähes samaa jakaumaa kuin ensimmäisessä ja toisessa väittämässä. Oikean vastauksen kysymykseen tiesi 234 henkilöä, eli 68 prosenttia vastaajista. Väittämä keräsi muihin väittämiin verrattuna eniten ”En osaa sanoa” -vastauksia, joita kertyi yhteensä 22 prosenttia (n=76) vastauksista. 2 prosenttia (n=7) vastaajista luuli, että eläkelaitos saa korottaa työtuloa 8000 euroa kerralla ja 8 prosenttia (n=28) ajatteli, ettei yrittäjän työtulon korotuksille ole asetettu ylärajaa. Vääriä vastauksia kertyi siis yhteensä vain 10 prosenttia (n=35) vastauksista.

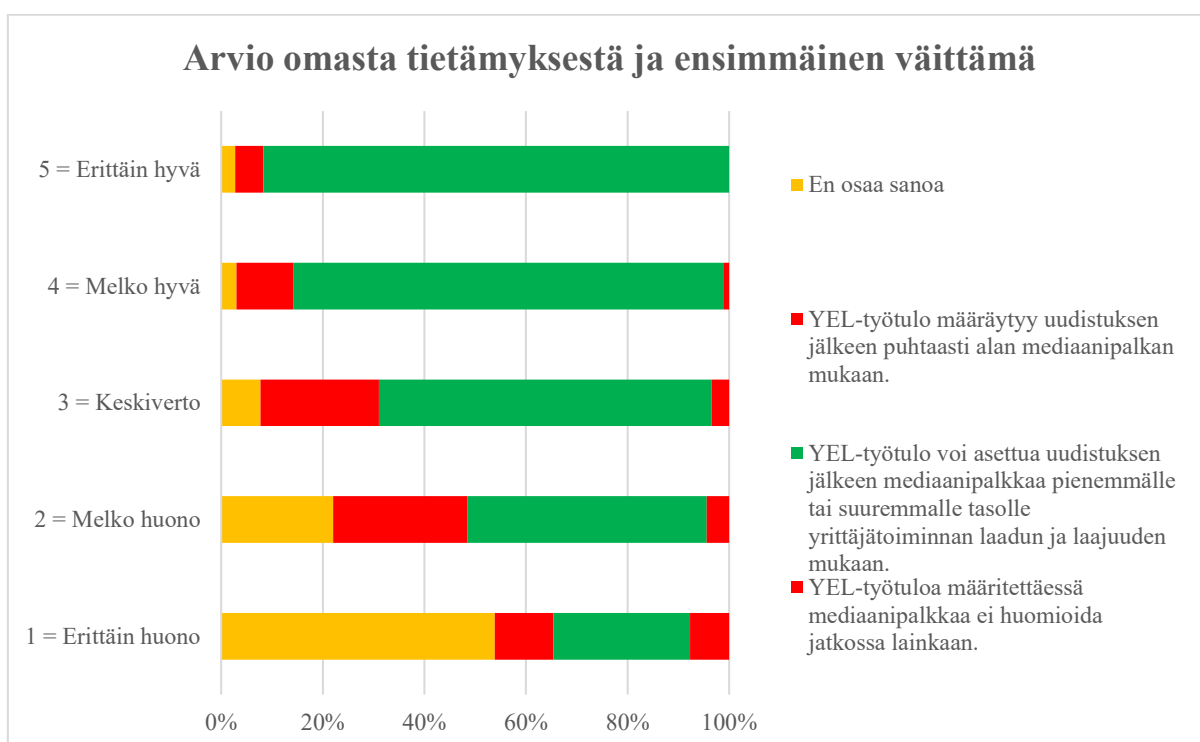
Mikä seuraavista väittämistä pitää paikkansa?

Kuvio 7. Eläkelaitoksen oikeus korottaa yrittäjän työtuloa

Kyselyn vastausten perusteella 27 prosenttia pienyrittäjistä kokee tietämyksensä tasonsa YEL-lakiuudistuksesta olevan keskivertoa huonompi. YEL-lakiuudistukseen liittyviä väittämiä oli yhteensä kolme, joihin keskimäärin vastasi väärin tai ”En osaa sanoa” 32 prosenttia pienyrittäjistä. Pienyrittäjät osasivat siis arvioida tietämyksensä YEL-lakiuudistuksesta melko hyvin. Analyysivaiheessa tehtiin myös ristiintaulukointeja yrittäjien omaa tietämystä kartoittavan kysymyksen 5 sekä todellista tietämystä testaavien monivalintakysymysten 8, 9 ja 10 välillä. Ristiintaulukointien tulokset tukevat johtopäätöstä, sillä oman tietämyksensä tason erittäin hyväksi kokeneet yrittäjät osasivat

myös vastata väittämiin eniten oikein. Alla oleva kuvio 8 esittää yrittäjien arvion omasta tietämyksensä tasosta sekä vastaukset ensimmäiseen väittämään. Verrattaessa omaa arviota tietämyksestä todelliseen tietämykseen havaittiin, että valtaosa vastaajista osasi myös itse arvioida omaa tietämystään melko hyvin. Pääosin ne, jotka arvioivat tietämyksensä vähintään keskiverroksi, vastasivat oikein esitettyihin väittämiin ja vastaavasti ne, jotka arvoivat tietämyksensä tason huonoksi vastasivat väärin tai valitsivat vaihtoehdon "en osaa sanoa".

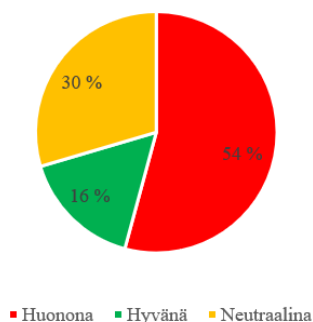

Kuvio 8. Yrittäjien arvio omasta tietämyksestä ja vastaukset kysymykseen 8

4.3 Yleiset ajatukset ja näkemykset YEL-lakiuudistuksesta

Yrittäjien tietämyksen tason selvittämisen jälkeen kyselylomakkeen avulla selvitettiin yrittäjien ajatuksia ja näkemyksiä YEL-lakiuudistukseen liittyen. Ensimmäisenä tiedusteltiin suhtautumista asteikolla positiivinen – neutraali – negatiivinen. Enemmistö vastaajista (54 prosenttia) oli sitä mieltä, että lakiuudistus on huono asia, 30 prosenttia vastaajista piti lakiuudistusta neutraalina asiana ja vain 16 prosenttia hyvänä asiana. Alla olevassa kuviossa (kuvio 9) punainen väri symboloi huonoa näkemystä, oranssi neutraalia näkemystä ja vihreä hyvää näkemystä.

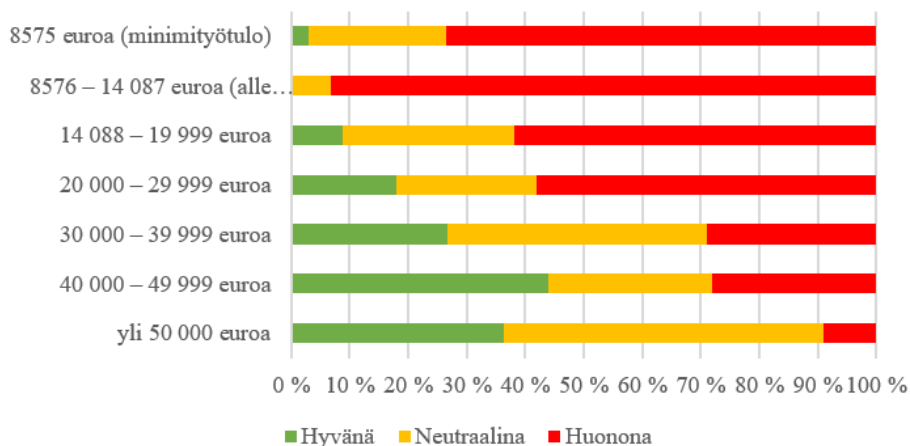
**Pidetäänkö YEL-lakiuudistusta enemmän hyvänä
vai huonona asiana?**

Kuvio 9. Suhtautuminen lakiuudistukseen

Lisäksi haluttiin selvittää, onko YEL-työtulon suuruudella yhteyttä pienyrittäjien näkemyksiin lakiuudistuksesta. Alla oleva kuvio 10 esittää YEL-työtulojen ja pienyrittäjien näkemyksien ristiintaulukoinnin tulokset. Vihreä väri symboloi jälleen kerran positiivista näkemystä, oranssi neutraalia ja punainen negatiivista. Kuvioista huomataan, että pienemmän työtulon omaavat ajattelevat lakiuudistuksen huonompana asiana kuin suuremman YEL-työtulon omaavat yrittäjät. Etenkin 8576 ja 14 087 euron väliltä YEL-työtulonsa ottaneet yrittäjät olivat sitä mieltä, että lakiuudistus on huono asia.

YEL-työtulo ja näkemykset

Kuvio 10. YEL-työtulo ja yrittäjien näkemykset lakiuudistuksesta

Yrittäjien näkemyksiä uudistuksesta haluttiin tarkentaa avoimella kysymyksellä, jonka avulla pyrittiin selvittämään, miksi lakiuudistus koetaan hyvänä tai huonona asiana. Alla olevaan taulukkoon 3 on poimittu vastauksissa eniten toistuvat teemat. Kuten jo edellinen kuvio osoittaa, lukumääräisesti negatiivisia näkemyksiä oli eniten.

Taulukko 3. Näkemykset lakiuudistuksesta ja syitä suhtautumisen taustalla

Negatiiviset näkemykset	Neutraalit näkemykset	Positiiviset näkemykset
<ul style="list-style-type: none"> - Taloudelliset syyt - Eläkejärjestelmään ja YEL:iin liittyvät syyt - Yrittäjän oman päätöksentekokyvyn kärsiminen - Tiedottamiseen liittyvät syyt - Työtulon määrittämiseen ja tarkistamiseen liittyvät syyt - Eläkeyhtiöiden päätösvallan kasvaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Asiaan ei olla perehdytty - Toisille hyvä ja toisille huono asia - Eläkejärjestelmän kannalta hyvä asia, mutta yrittäjän kannalta huono - Hyvä, että eläketurva paranee, mutta huono, että maksut nousevat - Alivakuuttaminen ongelmallista, mutta lakiuudistus ei ole ongelmaton 	<ul style="list-style-type: none"> - Yrittäjien eläkemaksut usein liian pieniä - YEL-maksut todellisen tulotason mukaan - Yrittäjien eläke- ja sosiaaliturvan parantuminen - Vapaamatkustajien väheneminen - Eläkejärjestelmän kestävyysparantuminen

Negatiivisten näkemysten osalta eniten toistuvat teemat on listattu yltä löytyvän taulukon vasempaan sarakkeeseen. Taloudelliset syyt nousivat lukuisia kertoja esille, kun vastaajat perustelivat negatiivista suhtautumistaan lakiuudistukseen. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että eläkemaksut nousevat, mutta hyöty ei kasva. Todella moni oli eläkemaksujen nostamista vastaan lakiuudistuksen seurauksena ja eräs vastaajista jopa koki, että ”Kyse on varastamisesta”.

Taloudellisten syiden ohella todella moni yrittäjä ajattelee lakiuudistuksen olevan negatiivinen asia rikkinäisen eläkejärjestelmän takia. Eläkejärjestelmään kohdistuvaa kritiikkiä tuli todella paljon ja moni vastaajista ilmaisi epäluottamuksensa järjestelmää

kohtaan. Vastaajat kuvailivat eläkejärjestelmää muun muassa rikkiinäksi, läpimädäksi sekä tuhoon tuomituksi. Eräs pienyrittäjistä vastasi: ”Lakiuudistus ei korjaa YEL:n valuvikoja, eikä paranna mikro/yksinyrittäjien sosiaaliturvaa, eikä vaikuta juurikaan eläkkeeseen. Pahin YEL:n valuvika on kerättyjen varojen rahastoinnin puute.” Itse asiassa useampi vastaajista ilmaisi tyytymättömyytensä siitä, ettei yrittäjän eläkemaksuja rahastoida.

Lukuisat yrittäjät pitävät lakiuudistusta huonona asiana sen takia, että se rajoittaa yrittäjien omaa päätösvaltaa. Lakiuudistusta kuvailtiin keinotekoiseksi, holhoavaksi ja vapautta riistäväksi. Useampi vastaajista oli sitä mieltä, että yrittäjillä tulisi olla vapaus järjestää oma eläketurvansa ja päättää itse YEL-maksustansa. Lisäksi eräs vastaajista oli sitä mieltä, että lakiuudistuksen seurauksena ”Julkishallinnon luonteisten organisaatioiden valtaa yrittäjiin lisätään.” Myös lakiuudistukseen liittyvää tiedottamista kritisoitiin muun muassa seuraavilla sanoilla: ”Huonosti informoitu muutos ei voi olla hyvä juttu.”

Erittäin moni vastaajista kritisoi myös YEL-työtulojen määrittämistä ja tarkistamista. Useampi vastaajista oli sitä mieltä, että alan mediaanituloihin vertailuun ja liikevaihtoon perustuva YEL-työtulo ei ole järkevä. Eräs pienyrittäjistä vastasi, että ”Työtulon arvio ei ole realistinen.” Moni vastaajista oli siis sitä mieltä, että työtulon määrittämisessä käytettyjä tekijöitä tulisi muuttaa siten, että työtulo vastaisi yrittäjän todellista palkkaa. Muita negatiivisia ajatuksia lakiuudistuksesta pienyrittäjissä herätti eläkeyhtiöiden päätösvalan kasvaminen: ”Eläkeyhtiöillä on lakiuudistuksen jälkeen liian paljon valtaa työtulon määrittämiseen.”

Neutraaleja näkemyksiä lakiuudistukseen liittyen kertyi lähes saman verran kuin positiivisia. Neutraalien näkemysten toistuvimmat teemat on listattu taulukon 2 keskimmäiseen sarakkeeseen. Osa vastaajista koki lakiuudistuksen vielä neutraalina, koska eivät olleet tutustuneet tarkemmin sen sisältöön. Osa puolestaan kertoi ajattelevansa asiasta neutraalisti, koska osalle lakiuudistus on huono asia ja toisille hyvä asia. Joidenkin vastaajien mielestä lakiuudistus on eläkejärjestelmän kannalta hyvä asia, kun vakuutusmaksuja kertyy enemmän, mutta suurempia eläkemaksuja maksaville yrittäjille puolestaan huono asia. Myös alivakuuttamisen ongelman ratkaiseminen

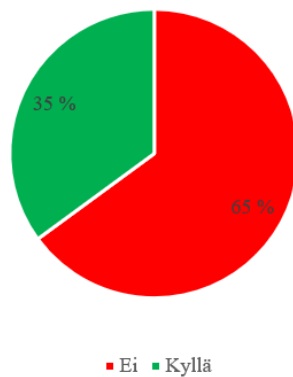
nostettiin esille: ”Alivakuuttaminen on todellinen ongelma, mutta myöskään tapa pyrkiä sitä ratkaisemaan ei ole ongelmaton.”

Positiiviset näkemykset lakiuudistukseen liittyen on puolestaan listattu yllä olevan taulukon oikeaan sarakkeeseen. Moni vastaajista on sitä mieltä, että yrittäjien eläkemaksut ovat usein liian pieniä ja lakiuudistuksen seurauksena YEL-maksut saadaan todellisen tulotason mukaisiksi. Useampi vastaajista kokee lakiuudistuksen hyvänä asiana, koska yrittäjien eläke- ja sosiaaliturva paranevat sen seurauksena. Eräs vastaajista ajattelee lakiuudistuksen positiivisena asiana sen vuoksi ”että vapaamatkustajia perataan.” Osa puolestaan ajattelee, että eläkejärjestelmästä tulee lakiuudistuksen seurauksena kestävämpi.

4.4 YEL-lakiuudistuksen vaikutukset omaan yrittäjätoimintaan

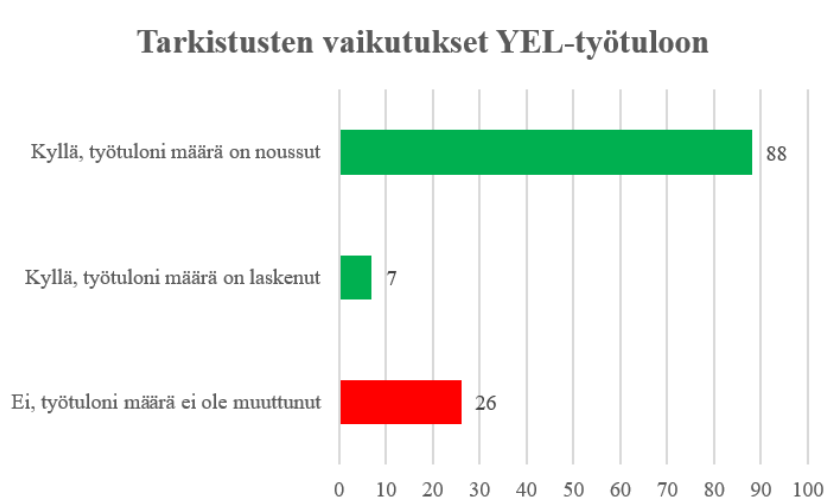
Kyselylomakkeen viimeisessä osiossa pyrittiin selvittämään, millaisia henkilökohtaisia kokemuksia yrittäjillä on YEL-lakiuudistuksesta. Ensin vastaajilta kysyttiin, onko heidän työtuloansa tarkistettu lakiuudistuksen jälkeen. Alla oleva kuvio 11 kuvaa vastausten jakaumaa. Punainen väri symboloi vastausta ”Ei” ja vihreä vastausta ”Kyllä”. Enemmistön, eli 65 prosenttia vastaajien työtuloista ei ollut tarkistettu lakiuudistuksen jälkeen. 35 prosenttia vastaajista vastasi ”Kyllä”, eli heidän työtulonsa oli tarkastettu lakiuudistuksen jälkeen.

Onko työtuloa tarkistettu?

Kuvio 11. YEL-työtulon tarkistaminen uudistuksen jälkeen

Edelliseen kysymykseen ”Kyllä” vastanneilta kysyttiin jatkokysymyksenä, millaisia vaikutuksia tarkistuksella oli heidän YEL-työtuloonsa. ”Kyllä” -vastauksia kertyi edelliseen kysymykseen yhteensä 121, ja vain heidän vastauksensa on huomioitu alla olevassa jakaumassa (kuvio 12). Vihreä väri symboloi sitä, että työtuloon on tullut jonkinlainen muutos tarkistuksen seurauksena ja punainen puolestaan sitä, että työtulo pysyi ennallaan tarkistuksesta huolimatta. Peräti 73 prosentilla vastaajista (N=88) työtulo oli noussut tarkistuksen seurauksena ja vain 6 prosentilla (n=7) työtulo oli laskenut. 21 prosentilla (n=26) YEL-työtulo pysyi ennallaan tarkistuksessa.

Kuvio 12. YEL-työtulon mahdolliset muutokset tarkistamisen jälkeen

Kyselylomakkeen toisen avoimen kysymyksen avulla pyrittiin tarkemmin selvittämään, minkälaisia kokemuksia vastaajilla on ollut YEL-lakiuudistuksen vaikutuksista omaan yrittäjätoimintaan. Alla olevaan taulukkoon 4 on koottu vastauksissa eniten toistuvat teemat. Negatiivisia vastauksia kertyi tämänkin avoimen kysymyksen osalta eniten.

Taulukko 4. Henkilökohtaiset kokemukset YEL-lakiuudistuksesta

Negatiiviset kokemukset	Neutraalit kokemukset	Positiiviset kokemukset
<ul style="list-style-type: none"> - Taloudelliset vaikeudet - Vaihtoehtoinen säästäminen kärsii - Hintoja täytyy nostaa - Yritystoiminnan kannattamattomuus ja päättyminen - Eläkejärjestelmä - YEL-työtulon määrittäminen ja tarkistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei kokemusta - Ei minkäänlaista vaikutusta - YEL-työtulo jo kohtuullisella tasolla 	<ul style="list-style-type: none"> - Kilpailukyvyn parantuminen - Todenmukainen YEL-työtulo

Taulukon 4 vasempaan reunaan on listattu negatiivisia kokemuksia YEL-lakiuudistukseen liittyen. Moni vastaajista kertoi kokevansa nousseet YEL-maksut kohtuuttomana ja liian suurena suhteessa kertyvään eläkkeeseen. Maksujen suureneminen on useamman vastaajan mukaan pois yrittäjän omasta palkasta ja vaihtoehtoisesta säästämisestä. Lakiuudistuksella on vaikutusta myös asiakaslaskutukseen, koska moni joutuu nostamaan palveluidensa hintoja YEL-maksujen kasvaessa.

Moni yrittäjä ilmaisi huolensa myös yritystoiminnan kannattamattomuudesta ja päättymisestä lakiuudistuksen seurauksena. Todella moni yrittäjä nosti esille päättävänsä yritystoimintansa ja siirtyvänsä palkkatöihin, jos eläkemaksut nousevat kohtuuttomasti. Osa puolestaan kertoi pienentävänsä yritystoimintaansa ja aloittavansa osa-aikaisesti palkkatöissä yritystoiminnan rinnalla.

Epäluottamus eläkejärjestelmää kohtaan nousi myös tämän kysymyksen osalta pinnalle. Useampi vastaajista kokee eläkejärjestelmän epäreiluna, eikä usko näkevänsä maksamaansa eläkettä koskaan. Myös YEL-työtulon määrittämisestä ja tarkistamisesta oli useammalla yrittäjällä negatiivisia kokemuksia, koska se ei ole sujunut ongelmitta ja työtulospäätöksestä valittaminen koettiin vaivalloiseksi.

Neutraaleja kokemuksia lakiuudistukseen liittyen tuli myös paljon. Melko moni vastasi kysymykseen, ettei lakiuudistuksella ole vielä ollut vaikutusta yritystoimintaan tai ettei kokemusta ole vielä kertynyt. Osa niistä, jotka vastasivat, ettei lakiuudistuksella ole ollut vaikutusta yritystoimintaan tarkensivat, että YEL-työtulo on ollut jo entuudestaan kohtuullisella tasolla, minkä seurauksena se on pysynyt ennallaan tarkistuksesta huolimatta.

Positiivisia kokemuksia YEL-lakiuudistukseen liittyen kertyi vähiten verrattuna negatiivisiin ja neutraaleihin kokemuksiin. Positiivisten kokemusten esille nousi kilpailukyvn parantuminen sekä todenmukainen YEL-työtulo. Eräs vastaajista kertoi kilpailukykynsä parantuvan, kun kilpailijatkin joutuvat maksamaan samantasoista eläkemaksua kuin hän. Moni vastaajista kokee lakiuudistuksen hyvänä asiana sosiaaliturvansa takia, kun YEL-työtulo on todenmukaisella tasolla.

Kyselyn lopuksi kysyttiin, herättääkö aihe muita ajatuksia yrittäjissä. Vastauksissa toistui lähes samat teemat, kuin kahdessa aikaisemmassa avoimessa kysymyksessä. Uutena teemana esille kuitenkin nousi lakiuudistuksen ajoitus sekä yritystoiminnan siirtäminen ulkomaille. Muutama vastaajista kritisoi lakiuudistuksen huonoa ajoitusta koronapandemian ja Ukrainan sodan aiheuttamien vaikeuksien takia. Useampi vastaaja puolestaan valitti, kuinka vaikeaa yrittämisestä on tehty Suomessa ja pohti siirtävänsä yritystoiminnan ulkomaille. Viro mainittiin pariin otteeseen mahdollisena uutena yritystoiminnan kotipaikkana.

Yrittäjillä on YEL-lakiuudistuksesta paljon erilaisia kokemuksia, osalla positiivisia ja toisilla negatiivisia. Joillakin yrittäjillä ei puolestaan ole vielä lainkaan kokemusta lakiuudistuksesta tai sitten lakiuudistus ei ole vaikuttanut heidän yrittäjätoimintaansa ollenkaan. Negatiivisten kokemusten osuus vastauksista korostui, mikä kielii pienyrittäjien tyytymättömyyttä lakiuudistukseen.

5 YHTEENVETO

5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkielman tavoitteena oli kartoittaa pienyrittäjien tietoisuutta, näkemyksiä ja kokemuksia YEL-lakiuudistuksesta. Tarkoituksena oli löytää asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaukset, jotka ovat seuraavanlaiset:

1. Kuinka hyvin pienyrittäjät tuntevat YEL-lakiuudistuksen sisällön?
2. Millaisia ajatuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen sisällöstä ja miksi?
3. Millaisia henkilökohtaisia kokemuksia pienyrittäjillä on YEL-lakiuudistuksen vaikutuksista omaan yrittäjätoimintaansa?

Tutkielman aineistona käytettiin pienyrittäjien vastauksia laatimaani Microsoft Forms -kyselylomakkeeseen. Kyselyssä oli monivalintakysymyksiä sekä kolme avointa kysymystä. Vastauksia kertyi yhteensä 345 ja erilaisia näkökulmia saatiin kattavasti kartoitettua.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen saatiin vastaus kerätyn aineiston avulla. Ensinnäkin yrittäjien oma käsitys lakiuudistuksen tuntemisesta jakautui suhteellisen tasaisesti painottuen kuitenkin hiukan positiivisempiin arvioihin niin, että 28 prosenttia vastaajista koki tuntevansa lakiuudistusta huonosti, 34 prosenttia keskiverroksi ja 39 prosenttia hyvin. Mielenkiintoista oli, että erityisesti suhteellisen pienen työtulon luokassa (8576–14 087 euroa) lakiuudistuksen tuntemus arvioitiin erityisen hyväksi. Tämä mahdollisesti kieli siitä, että YEL-työtulo asetetaan sosiaaliset riskit tiedostaen tarkoituksellisesti minimityötulon läheisyyteen, eli yrittäjät tietoisesti alivakuuttavat itsensä. Myös Salonen, Koskinen ja Nummi (2020, 25–48) tekivät samanlaisen johtopäätöksen tutkimuksensa perusteella.

Tulokset osoittivat myös, että yrittäjät osasivat itse melko hyvin arvioida omaa tietämystään lakiuudistuksesta. Yrittäjien tietämystä testattiin monivalintakysymyksiin

vastasi oikein aina vajaa 70 prosenttia vastaajista, mikä osoittaa, että valtaosa todellakin tuntui tietävän ainakin perusasiat lakiuudistuksesta. Tuloksista käy kuitenkin ilmi muutamia mielenkiintoisia seikkoja. Ensinnäkin ne osoittavat, että osalla yrittäjistä on edelleen hyvin vääränlaisia mielikuvia lakiuudistuksen sisällöstä. Esimerkiksi 61 vastaajaa (18 %) oletti, että YEL-työtulo määräytyy uudistuksen jälkeen puhtaasti alan mediaanipalkan mukaan. Lisäksi 16 vastaajista luuli, ettei työtuloja tarkisteta jatkossa, vaikka se oli yksi YEL:n keskeisimmistä muutoksista. Toiseksi tutkimustulokset osoittavat, että osa vastanneista luuli tietäneensä oikean vastauksen kysymykseen, koska he valitsivat väärän vastauksen ”En osaa sanoa” sijaan. Myös ”En osaa sanoa” -vastauksia kertyi melko paljon: ensimmäiseen väittämään 42, toiseen 44 ja kolmanteen 76. Osa vastaajista siis itse tiedusti tietämättömyytensä lakiuudistukseen liittyvistä väittämistä. Aiheen tuoreuden takia pienyrittäjien tietoisuutta lakiuudistuksen sisällöstä ei ole vielä tutkittu, jonka takia vertailu aiempiin tutkimustuloksiin ei ole mahdollista.

Myös toiseen tutkimuskysymykseen löydettiin vastaus ja erilaisia ajatuksia YEL-lakiuudistuksen sisällöstä kertyi lukuisia. Kyselyn vastausten perusteella suurimmalla osalla pienyrittäjistä on negatiivisia ajatuksia YEL-lakiuudistukseen liittyen. Toki myös positiivisia ja neutraaleja näkemyksiä nousi paljon esille. Näkemysten taustalla on erilaisia yrittäjätoimintaan liittyviä syitä, jotka enimmäkseen painottuvat taloudellisiin, eläkejärjestelmään sekä eläke- ja sosiaaliturvaan liittyviin syihin. Tutkimustulokset osoittavat, että useampi yrittäjistä ajattelee kalliiden eläkemaksujen menevän hukkaan, koska eläkejärjestelmä ei ole tarpeeksi kestävä. Myös Toivakan (2023) ja Hanskan (2023) toteuttamien opinnäytetöiden haastatteluiden sekä Suomen Yrittäjien hallituksen puheenjohtajan Petri Salmisen (Yrittäjät A, 2022) kokemuksen mukaan yrittäjät kokevat epäluottamusta eläkejärjestelmää kohtaan. Salosen, Koskisen ja Nummin (2020, 25–48) tutkimuksessa alivakuuttamisen yhdeksi taustasyiksi esitettiin yrittäjien epäluottamusta eläkejärjestelmän tehokkuutta ja kestävyyttä kohtaan. Kyselyn vastausten perusteella lakiuudistus ei tunnu ainakaan lisäävän luottamusta eläkejärjestelmään ja oikeastaan useamman vastaajan mielestä suorastaan vähentää sitä.

Eläkejärjestelmään kohdistuvan kritiikin lisäksi negatiivisia ajatuksia herätti paljon taloudelliset syyt YEL-maksujen noustessa lakiuudistuksen seurauksena. Myös Toivakan (2023) ja Hanskan (2023) opinnäytetöissä yrittäjien negatiiviset näkemykset

lakiuudistuksesta liittyivät usein taloudellisiin syihin. Molemmissa tutkimuksissa nousi esille yrittäjien huoli toimeentulosta sekä ajatus siitä, etteivät YEL-maksut tuo vastinetta rahoille. Salosen, Koskisen ja Nummin (2020, 25–48) tutkimuksen mukaan yrittäjät usein asettavat YEL-työtulonsa alakanttiin juuri taloudellisten syiden, eli pienempien vakuutusmaksujen takia. Tämä tutkimus vahvistaa edellä mainitun tutkimuksen tuloksia.

Kyselyssä nousi esille, että monen vastaajan mielestä yrittäjien vapautta valita ja päätösvaltaa rajoitetaan lakiuudistuksella. Useampi vastaajista haluaisi itse valita, kuinka kerryttää eläkettä ja huolehtia toimeentulostaan. Myös Kauton (2022) mukaan moni yrittäjä ajattelee, että YEL:n pitäisi olla yrittäjän itse päätettävissä oleva asia. Tämä toisaalta on ihan ymmärrettävä ajattelutapa, koska varmasti useampi yrittäjistä on valinnut yrittäjyyden sen tuoman valinnanvapauden takia.

Osa kyselyyn vastanneista puolestaan ajattelee YEL-vakuutusta epäilemättä verrattuna TyEL-vakuutukseen, koska maksuosuus on yrittäjälle suurempi kuin työntekijälle. Kokonaismaksu on kuitenkin YEL- ja TyEL-vakuutettavilla lähes samansuuruinen. TyEL-vakuutuksen maksusta osan maksaa työnantaja ja osan työntekijä bruttopalkastaan. YEL-maksun luonnollisesti joutuu suorittamaan yrittäjä tai yrittäjän omistama yritys kokonaisuudessaan. (Rantala & Kivisaari, 2014, 375–382.) Vaikka yritys maksaa osan TyEL-maksusta, tulee kuitenkin huomioida, että työntekijä joutuu tuottamaan arvonlisää myös eläkemaksujensa määrän. Käytännössä tämä tarkoittaa siis sitä, että työntekijän ansaitsema palkka on eläkemaksun verran pienempi kuin vastaavaa työtä tekevän yrittäjän palkka. Muutama positiivisesti ajatteleva vastaaja puolestaan oli tyytyväinen siihen, että yrittäjien ja palkansaajien eläkejärjestelmää yhtenäistetään lakiuudistuksella. Negatiivisten näkemysten taustalla on mahdollisesti väärinymmärrys siitä, että yrittäjillä olisi merkittävästi suuremmat eläkevakuutusmaksut kuin työntekijöillä.

Negatiivisiin näkemyksiin liittyen YEL-työtulon ja lakiuudistukseen suhtautumisen välillä näyttäisi ristiintaulukoinnin perusteella olevan selvä yhteys. Mitä pienempi YEL-työtulo, sitä negatiivisemmin vastaaja tuntui suhtautuvan uudistukseen. Tämä on sinänsä hyvin loogista, sillä lakiuudistus vaikuttaa eniten YEL-työtulonsa alakanttiin asettaneisiin yrittäjiin. Toisaalta voidaan myös olettaa, että heillä, joilla työtulo on jo valmiiksi suhteellisen korkea, on ehkä myös enemmän luottamusta koko järjestelmään, ja he

ajattelevat, että on vain hyvä niin heidän itsensä kuin järjestelmänkin kannalta, että kaikki yrittäjät osallistuvat sen rahoittamiseen oikein mitoitettuna työtulon puitteissa.

Negatiivisia ajatuksia lakiuudistukseen liittyen kertyi siis paljon kyselyn perusteella. Yrittäjien negatiiviseen suhtautumiseen todennäköisesti vaikuttaa myös vääränlaiset kuvitelmat lakiuudistuksesta. Kuten jo aikaisemmin on todettu, peräti 61 vastanneista oletti, että työtulo määräytyisi uudistuksen jälkeen puhtaasti alan mediaanipalkan mukaan eikä muita tekijöitä sen määrittämisessä otettaisi huomioon. Muutama vastaajista nosti esille eläkeyhtiöiden huonon tiedottamisen, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa yrittäjien tietämättömyyteen lakiuudistuksen sisällöstä. Myös Hanska (2023) nosti esille opinnäytetyössään tiedonpuutteen vaikutukset yrittäjien näkemyksiin.

Verrattuna Hanskan (2023) ja Toivakan (2023) opinnäytetöiden tuloksiin, saatiin tässä tutkimuksessa myös yrittäjien positiivisia ajatuksia kuuluviin lakiuudistukseen ja YEL-vakuutukseen liittyen. Positiivisten näkemysten taustalla on mahdollisesti parempi ymmärrys aiheesta, sillä vastaajat osasivat kattavasti tuoda esille YEL-vakuutuksen merkitystä yrittäjien sosiaali- ja eläketurvaan sekä alivakuuttamisen seuraamuksia yrittäjille itselleen ja muulle yhteiskunnalle.

Kolmanteenkin tutkimuskysymykseen saatiin vastaus vastaajien kertomien kokemusten perusteella. Pienyrittäjille oli kertynyt erilaisia kokemuksia lakiuudistuksesta, niin hyviä kuin huonojakin. Suurin osa vastauksista pohjautui huonoihin kokemuksiin, kuten taloudellisiin vaikeuksiin ja YEL-työtulon määrittämiseen liittyviin ongelmiin. Joillakin pienyrittäjillä ei ollut lakiuudistuksesta vielä ollenkaan kokemusta ja osalla puolestaan oli pelkkiä positiivisia kokemuksia esimerkiksi kilpailukyvyn parannuttua. Lakiuudistus on aiheena vielä melko tuore, eikä pienyrittäjien henkilökohtaisia kokemuksia uudistuksen vaikutuksista heidän omaan yrittäjätoimintaansa ole juurikaan tutkittu, eli vertailu aiempiin tutkimustuloksiin ei onnistu tutkimusaiheen tuoreuden takia.

5.2 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkielman avulla onnistuttiin vastamaan kaikkiin tutkimuskysymyksiin, eli kartoittamaan pienyrittäjien tietämystä, ajatuksia sekä kokemuksia YEL-

lakiuudistuksesta. Lakiuudistus on tutkimusaiheena erittäin ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Myös useampi kyselyyn vastanneista pienyrittäjistä kehui tutkimusaihetta.

Tutkielman aineisto koostui 345:n pienyrittäjän vastauksista muodostamaani kyselylomakkeeseen. Kerättyjen vastausten määrä oli riittävä aineiston saturaatiota ajatellen, koska uudet vastaukset eivät todennäköisesti olisi tuoneet uutta tietoa tutkimusongelman kannalta (Eskola & Suoranta, 1998, 62). Tätä päätelmää tukee se, että avoimissa vastauksissa tietyt muutamat teemat toistuivat vahvasti. Myös tutkielman validiteetti, eli pätevyys saavutettiin, koska tutkielmassa tutkittiin kyselylomakkeeseen saatujen vastausten avulla sitä, mitä oli tarkoitus (Hirsjärvi, ym., 1997, 231–232).

Lakiuudistus on aiheena melko tuore ja vain 35 prosenttia kyselyyn vastanneiden yrittäjien työtuloista oli tarkistettu sen seurauksena. Kyselyyn kertyi kuitenkin paljon erilaisia kokemuksia lakiuudistuksesta, mikä laittaa pohtimaan, että näkyykö vastauksissa lakiuudistusten todellisten vaikutusten sijaan enemmänkin pelot siihen liittyen. Aiheen tuoreuden takia siihen liittyy myös paljon tiedonpuutetta, mikä varmasti vaikuttaa vastaajien näkemyksiin uudistuksesta. Aihetta voisi täten olla perusteltua tutkia uudestaan myöhemmin, kun kaikkien yrittäjien työtulot on kertaalleen tarkistettu ja tietoisuus uudistuksen sisällöstä on levinnyt.

Lisäksi kyselylomakkeessa oli kaksi kysymystä, jotka olisin voinut muotoilla paremmin. Ensimmäinen niistä liittyy yrittäjien taustatietoihin ja tarkemmin ottaen laskutussummiin. Iso osa vastauksista (59 prosenttia) painottui suurimpaan laskutusluokkaan, joka oli yli 60 000 euroa. Vastausvaihtoehtoja olisi voinut olla enemmän myös suuremmasta päästä, mutta tämä yksittäinen taustamuuttuja ei juurikaan vaikuttanut tutkielman lopputulokseen. Toinen kyselylomakkeen kysymyksistä, jota olisi voinut tarkentaa liittyy kolmanteen YEL-lakiuudistuksen tietämyksen tasoa selvittävistä kysymyksistä. Kyselyssä oikea väittämä oli ”Eläkelaitos saa korottaa yrittäjän työtuloa tarkistuksen johdosta enintään 4000 euroa kerralla.” Tätä tarkistamisrajoitusta sovelletaan kuitenkin vain kahteen ensimmäiseen tarkistuskertaan, mikä olisi ollut tarpeen näkyä vastausvaihtoehdossa (Ilmarinen, 2023). Myöskään tällä pienellä virheellä ei ollut suurta

vaikutusta tutkielman lopputulokseen, koska tietämyksen tasoa selvitettiin myös muutamalla muulla kysymyksellä.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka YEL-lakiuudistus on todellisuudessa vaikuttanut YEL-työtuloihin tarkistusten valmistuessa. Jatkotutkimusehdotus edellyttäisi aineiston saamista eri työeläkeyhtiöistä, että lakiuudistuksen mahdollisia vaikutuksia ja muutoksia olisi mahdollista tutkia. Toisaalta aihetta voisi tutkia myös eläkeyhtiöiden näkökulmasta, eli millaisia vaikutuksia lakiuudistuksella ja esimerkiksi työtulotarkistuksilla on ollut niiden toimintaan.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Hagfors, Robert., Hellsten, Katri., Sakslin, Maija., & Arajärvi, Pentti. (2008). *Suomen kansan eläke*. Kelan tutkimusosasto.

Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. (9. uudistettu painos.). Edita.

Hiilamo, H., Niemelä, H., Pykälä, P., Riihelä, M. & Vanne, R. (2012). *Sosiaaliturva ja elämänvaiheet : Suomen sosiaaliturvan kehitys esimerkkien ja tilastojen valossa*. Kelan tutkimusosasto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita* (15. uudistettu painos.). Tammi.

Kangas, O. & Niemelä, M. (2017). *Riskit, vakuutus ja sosiaalivakuutus*. Teoksessa: Havakka, P., Niemelä, M., Uusitalo, H., Kangas, O., Huhtanen, R., Airio, I., Ylikännö, M., Vanne, R., Vaittinen, R., Tuomala, M., & Rentola, E. *Sosiaalivakuutus*. FINVA.

Kari, M. & Pakaslahti, J. (2003). *EU-Suomen sosiaaliturvajärjestelmä*. Suomen vakuutusalan koulutus ja kustannus Oy.

Kari, M. (2011). *Sosiaaliturvajärjestelmät eri maissa* (6. uudistettu painos.). FINVA.

Korpiluoma, R., Grönlund, H., Herrlin, O., Kekäläinen, J., Kouvonen, K., Levander, M., Lilius, S., Mustonen P., Määttä, M., Perälehto-Virkkala, A., Takanen, M. & Tuomikoski, J. (2011). *Työeläke*. FINVA.

Mattila, Y. (2017). *Toimeentuloturva* (4. uudistettu painos.). FINVA.

Nivalainen, S. & Tenhunen, S. (2020). *Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat?* Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1/2020.

Rantala, J. & Kivisaari, E. (2014). *Vakuutusoppi*. (12. uudistettu painos.). FINVA.

Salonen, J., Koskinen, L. & Nummi, T. (2020). *The risk of under-insurance in the Finnish statutory pension scheme for self-employed workers: A trajectory analysis*. International Social Security Review 73(4), 25–48.

Seppänen-Järvelä, R., Åkerbland, L. & Haapakoski, K. (2019). *Monimenetelmällisen tutkimuksen integroivat strategiat*. Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019):3.

Tenhunen, S., & Vaittinen, R. (2016). *Eläketalous* (2. uudistettu painos.). FINVA.

Tuori, K., & Kotkas, T. (2016). *Sosiaalioikeus* (5. uudistettu painos.). Talentum Pro.

Uusitalo, H. (2017). *Eläkevakuutus*. Teoksessa: Havakka, P., Niemelä, M., Uusitalo, H., Kangas, O., Huhtanen, R., Airio, I., Ylikännö, M., Vanne, R., Vaittinen, R., Tuomala, M., & Rentola, E. *Sosiaalivakuutus*. FINVA.

Muut lähteet

Ainasoja, P. (2022). *Porsaanreikä laissa: suurituloisenkin yrittäjä voi nostaa Kelan asumistukea – tästä on kyse*. Viitattu 29.10.2023.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/porsaanreika-laissa-suurituloisenkin-yrittaja-voi-nostaa-kelan-asumistukea-tasta-on-kyse/8532126#gs.70wjxc>

Eduskunta A (2022). *Hallituksen esitys HE 102/2022 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden lakien muuttamisesta*. Viitattu 29.09.2023. https://www.eduskunta.fi/fi/vaski/hallituksenesitys/sivut/he_102+2022.aspx

Eduskunta B (2022). *Pöytäkirjan asiakohta PTK 137/2022 vp*. Viitattu 26.10.2023. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_137+2022+9.aspx

Eduskunta C (2023). *Valiokunnan mietintö StVM 32/2022 vp – HE 102/2022 vp*. Viitattu 29.10.2023.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/StVM_32+2022.aspx

Eklund, V. (2022). *Pienyrittäjät nostivat metelin YEL-uudistuksesta eduskuntatalolla – "ei mitään muuta vaihtoehtoa kuin lopettaa yritystoiminta"*. Viitattu 29.10.2023.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/pienyrittajat-nostivat-metelin-yel-uudistuksesta-eduskuntatalolla-ei-mitaan-muuta-vaihtoehtoa-kuin-lopettaa-yritystoiminta/8503628#gs.7kudqd>

Elo, H. (2022). *YEL-uudistus nostaa yrittämisen kynnystä ja puhuttaa*. Viitattu 11.11.2023. <https://www.salkunrakentaja.fi/2022/10/yel-uudistus-yrittamisen-kynnys-puhuttaa/>

Eläketurvakeskus A (2023). *YEL-eläkkeiden kustannustenjakoa ja YEL:n valtion osuus*. Viitattu 28.09.2023. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/tyoelakkeiden-kustannustenjakoa/yel-elakkeiden-kustannustenjakoa/>

Eläketurvakeskus B (2023). *Voimassaolevista ja alkaneista YEL-vakuutuksista*. Viitattu 03.10.2023. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2023/05/voimassaolevista-ja-alkaneista-yel-vakuutuksista-2022-1.pdf>

Eläketurvakeskus C (2023). *YEL-yrittäjät*. Viitattu 23.10.2023.

<https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/tyoelaketurvan-kattavuus-ja-vakuuttaminen/yel-yrittajat/>

Eläketurvakeskus D (2023). *Eläkejärjestelmän kuvaus*. Viitattu 09.11.2023.

<https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/elaketurva-kokonaisuutena/elakejarjestelman-kuvaus/>

Hanén, L. A (2022). *Vaadimme hallituksen yrittäjän eläkelain muutosta koskevan esityksen (HE 102/2022 vp) kumoamista ja uudelleenkasittelyä*. Viitattu 16.10.2023.

https://www.adressit.com/vaadimme_hallituksen_yrittajan_elakelain_muutosta_koskevan_esityksen_he_1022022_vp_kumoamista_ja_uudelleenkasittelya

Hanén, L. B (2023) Yrittäjän eläkelaki (YEL) tilanpäivitys. Viitattu 11.11.2023.

<https://www.adressit.com/a/371241>

Hanska, A. (2021). *Yrittäjien lakisääteinen YEL-vakuuttaminen*. Opinnäytetyö. Lapland University of Applied Sciences.

Huttunen, H. (2023). *Yrittäjän eläkelain uudistuksen mahdolliset vaikutukset*.

Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kansaneläkelaitos Kela (päivitetty 2023). *Suomen sosiaaliturva*. Viitattu 23.10.2023.

<https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>

Kautto, M. (2022). *YEL on aika päivittää*. Viitattu 28.09.2023.

<https://www.etk.fi/blogit/yel-on-aika-paivittaa/>

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen (2023). *YEL-laki uudistui – mitä se*

tarkoittaa yrittäjälle? Viitattu 02.09.2023. https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-laki-uudistuu-2023/?gclid=eaiaiqobchmivcev3fqlgqmv5fmrbr3rowb8eaayasaaeglaifd_bwe

Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo (2023). *Mikä on YEL-työtulo?* Viitattu

17.09.2023. <https://www.elo.fi/fi-fi/yrittaja/yel-vakuuttaminen/yel-tyotulo>

Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma A (2023). *Yrittäjän eläkevakuutus (YEL)*.

Viitattu 23.10.2023. https://www.varma.fi/yrittaja/YEL-vakuutus/?utm_term=yel&utm_campaign=Search+%7C+Reach+%7C+YEL+Yleiset+%7C+Z30323&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=6353860137&hsa_cam=15643142777&hsa_grp=130154302206&hsa_ad=570881288593&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-314156031331&hsa_kw=yel&hsa_mt=p&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad=1&gclid=EAIAIQobChMIIsqGKkLqMggMVk5OyCh2tNAFFEAAYAiAAEgLB3vD_BwE

https://www.varma.fi/yrittaja/YEL-vakuutus/?utm_term=yel&utm_campaign=Search+%7C+Reach+%7C+YEL+Yleiset+%7C+Z30323&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=6353860137&hsa_cam=15643142777&hsa_grp=130154302206&hsa_ad=570881288593&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-314156031331&hsa_kw=yel&hsa_mt=p&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad=1&gclid=EAIAIQobChMIIsqGKkLqMggMVk5OyCh2tNAFFEAAYAiAAEgLB3vD_BwE

Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma B (2023). *Työeläkevakuutus*. Viitattu

09.11.2023. <https://www.varma.fi/tyonantaja/tyel-vakuutus/>

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela (päivitetty 2022). *Luopumistuki*. Viitattu

09.11.2023. <https://www.mela.fi/elaketurva/tyoelaketta-erielamantilanteisiin/luopumistuki/>

Palmgren, J. (2022). *Eläkejärjestelmä ottaa iskuja muttei horju työelämän muutosten edessä – yrittäjien alivakuuttaminen on ongelma paitsi järjestelmälle, myös yksilölle*.

Viitattu 29.10.2023. <https://www.finanssiala.fi/uutiset/yrittajien-alivakuuttaminen-on-ongelma-paitsi-jarjestelmalle-myos-yksilolle/>

Sijoittaja.fi (2022). *Eduskunta hyväksyi YEL-muutoksen – mitä se tarkoittaa yrittäjille?*
Viitattu 10.09.2023. <https://www.sijoittaja.fi/365298/eduskunta-on-hyvaksynyt-yel-lakimuutoksen/>

Sosiaali- ja terveysministeriö (päivitetty 2023). *Suomen sosiaaliturvajärjestelmä.*
Viitattu 10.11.2023. <https://stm.fi/suomen-sosiaaliturvajarjestelma>

Sote-uudistus (2023). *Rahoituksen tason määräytyminen ja vuosittainen tarkistaminen.*
Viitattu 12.11.2023. <https://soteuudistus.fi/rahoituksen-maaraytyminen-ja-tarkistaminen>

Toivakka, T. (2023). *YEL-vakuutuksen alivakuuttaminen ja siihen johtavat tekijät Työeläkeyhtiö X:ssä.* Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Hämeen Ammattikorkeakoulu.

Työeläke.fi A (2023). *Milloin tarvitsen YEL-eläkevakuutuksen?* Viitattu 28.09.2023.
<https://www.tyoelake.fi/yrittajan-elaketurva/milloin-tarvitsen-yel-vakuutuksen/>

Työeläke.fi B (2023). *Yrittäjän sosiaaliturva perustuu YEL-työtuloon.* Viitattu 23.10.2023. <https://www.tyoelake.fi/yrittajan-elaketurva/yrittajan-sosiaaliturva-perustuu-yel-tyotuloon/>

Työeläkelakipalvelu (2023). *Yrittäjän työtulo.* Viitattu 29.09.2023.
<https://www.telp.fi/ohjeet/vakuuttaminen/yrittajan-vakuuttaminen/yrittajan-tyotulo/#yrittajan-tyotulon-vahvistaminen>

Yrittäjät A (2022). *YEL-uudistus herättää huolta ja pelkoja, joita ei saa jättää huomiotta – Mikael Pentikäinen haluaa lopettaa holhouksen: ”Pitää luottaa yrittäjän harkintakykyyn”.* Viitattu 28.09.2023. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/yel-uudistus-herattaa-huolta-ja-pelkoja-joita-ei-saa-jattaa-huomiotta-mikael-pentikainen-haluaa-lopettaa-holhouksen-pitaa-luottaa-yrittajan-harkintakykyyn/>

Yrittäjät B (ei pvm.) *Yrityshakemisto.* Viitattu 02.12.2023.
<https://www.yrittajat.fi/yrityshakemisto/#/?search=&taxAssociations=&taxOrganization=&locations=&linesOfBusiness=&contentTypes=COMPANY&offset=0>

Oikeudelliset lähteet

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Laki yleisestä asumistuesta 14.11.2014/938

Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomakkeen runko

TAUSTATIEDOT

Ensimmäiseksi esitetään muutamia taustakysymyksiä liittyen sinuun ja yritystoimintaasi. Näitä taustatietoja hyödynnetään taustamuuttujina mahdollisissa vertailuissa.

1. Minkä ikäinen olet?

- 18–30-vuotias
- 31–40-vuotias
- 41–50-vuotias
- 61–60-vuotias
- 61–70-vuotias

2. Sukupuolesi?

- Nainen
- Mies
- Muu

3. Kuinka kauan olet toiminut yrittäjänä?

- Alle 10 vuotta
- 10–20 vuotta
- Yli 20 vuotta

4. Kuinka paljon laskutat vuodessa?

- Alle 20 000 euroa
- 20 000–40 000 euroa
- 40 000–60 000 euroa
- Yli 60 000 euroa

5. Mikä on tämänhetkinen YEL-työtulosi?

- 8575 euroa (minimityötulo)
- 8576–14 087 euroa (alle työttömyysturvarajan)
- 14 088–19 999 euroa
- 20 000–29 999 euroa
- 30 000–39 999 euroa
- 40 000–49 999 euroa
- yli 50 000 euroa

YEL-UUDISTUKSEN TIETÄMYKSEN TASO

Seuraavaksi esitetään muutamia kysymyksiä liittyen tietämykseesi YEL-uudistuksesta. Joukossa on myös kysymyksiä, joissa testataan yrittäjien tietämystä uudistuksesta. Toiveena on, että näihin kysymyksiin vastataan puhtaasti tämänhetkisen tietämyksen perusteella.

6. Tiesitkö, että Yrittäjän eläkelaki uudistui vuoden 2023 alussa?

- Kyllä
- En

7. Arvioi omaa tietämystäsi YEL-lakiuudistuksesta asteikolla 1–5:

- 1 = Erittäin huono
- 2 = Melko huono
- 3 = Keskierto
- 4 = Melko hyvä
- 5 = Erittäin hyvä

8. Mikä seuraavista YEL-lakiuudistusta koskevista väittämistä pitää paikkansa?

- YEL-työtulo määräytyy uudistuksen jälkeen puhtaasti alan mediaanipalkan mukaan.
- YEL-työtulo voi asettua uudistuksen jälkeen mediaanipalkkaa pienemmälle tai suuremmalle tasolle yrittäjätoiminnan laadun ja laajuuden mukaan.
- YEL-työtuloa määritettäessä mediaanipalkkaa ei huomioida jatkossa lainkaan.
- En osaa sanoa

9. Mikä seuraavista YEL-lakiuudistusta koskevista väittämistä pitää paikkansa?

- Eläkeyhtiö ei oma-aloitteisesti tee tarkistuksia YEL-työtuloihin, vaan yrittäjien on itse huolehdittava työtulon oikeasta tasosta uudistuksen jälkeen.
- Eläkeyhtiö tarkistaa yrittäjälle vahvistetun työtulon uudistuksen jälkeen kerran vuodessa.
- Eläkeyhtiö tarkistaa yrittäjälle vahvistetun työtulon uudistuksen jälkeen kolmen vuoden välein.
- En osaa sanoa

10. Mikä seuraavista YEL-lakiuudistusta koskevista väittämistä pitää paikkansa?

- Eläkelaitos saa korottaa yrittäjän työtuloa tarkistuksen johdosta enintään 4000 euroa kerralla.
- Eläkelaitos saa korottaa yrittäjän työtuloa tarkistuksen johdosta enintään 8000 euroa kerralla.
- Eläkelaitoksen tekemille yrittäjän työtulon korotuksille ei ole asetettu ylärajoja.
- En osaa sanoa

YEL-UUDISTUS JA KOKEMUKSET

Kyselyn lopuksi seuraavassa esitetään vielä muutamia kysymyksiä liittyen kokemuksiisi ja ajatuksiisi YEL-uudistuksesta.

11. Koetko lakiuudistuksen enemmän hyvänä vai huonona asiana?

- Hyvänä
- Huonona

12. Miksi koet lakiuudistuksen hyvänä tai huonona asiana?

13. Onko YEL-työtuloasi tarkistettu lakiuudistuksen jälkeen?

- Kyllä
- Ei

14. Jos YEL-työtuloasi on tarkistettu, niin tapahtuiko siinä muutoksia?

- Kyllä, työtuloni määrä on noussut
- Kyllä, työtuloni määrä on laskenut
- Ei, työtuloni määrä ei ole muuttunut

15. Millaisia henkilökohtaisia kokemuksia sinulla on YEL-lakiuudistuksen vaikutuksista omaan yrittäjätoimintaasi?

16. Herättääkö aihe vielä muita ajatuksia?